

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 10.

Tisdagen den 28 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande februari.

§ 2.

Föredros hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda på kammarens bord hvilande propositioner:

angående rätt för beväringssman, som utan eget förvållande blifvit urståndsatt att vapenöfvas hela den lagstadgade öfningstiden, att utfå dagaflöning för tjenstgöringstiden; och

angående upplåtelse till statens jernvägar af kronolägenheten Ingenting i Solna socken af Stockholms län med visst undantag.

§ 3.

Vidare föredros och hänvisades till kammarens tillfälliga utskott n:o 1 herr *Hj. Sjövalles* i senaste sammanträdet afgifna motion n:o 228.

§ 4.

Herr statsrådet m. m. *L. Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 86, 87, 123 och 148 §§ i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881; samt

med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 § sjölagen.

De kongl. propositionerna blefvo på derom framställd begäran bordlagda.

§ 5.

Härefter föredrogos. men blefvo å nyo bordlagda

statsutskottets utlåtanden n:is 7, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 och 23;

bevillningsutskottets betänkande n:o 12; samt

bankoutskottets memorial n:is 7 och 8.

Vid föredragning dernäst af lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handräkning åt utländsk domstol, till lag om vittnesförhör vid utländsk domstol, till lag om ändrad lydelse af 3 § i lagen den 19 november 1886 angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada och till lag om verkställighet i visst fall af utländsk domstols beslut, begärdes ordet af

Herr Husberg, som yttrade: Jag ber att få föreslå, att detta lagutskottsutlåtande måtte uppställas främst bland två gånger bordlagda ärenden till morgondagens plenum. Anledningen härtill är den, att med hänsyn till förestående ratifikation af den internationella traktaten det är önskvärdt, att Riksdagens beslut må blifva Kongl. Maj:t meddeladt så fort som möjligt, och som föredragningslistan är lång, bör man betrygga möjligheten, att ärendet i alla händelser kan afgöras i morgon.

Jemte det utlåtandet å nyo bordlades, biföll kammaren den af herr Husberg gjorda hemställan.

Föredrogos vidare och bordlades för andra gången:

lagutskottets utlåtanden n:is 22, 23, 24, 25 och 26; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga ntskotts utlåtande n:o 6.

§ 6.

Ordet lemnades härefter till herr Branting, hvilken anförde: Från skilda delar af vårt land ingå underrättelser om upprörande kränkningar af den fria föreningsrätt, som af ålder ansetts tillkomma alla svenska medborgare och hvori svensk lag icke gör någon som helst inskränkning.

Ett flertal sågverksegare och sågverksbolag inom sundsvalls-distriktet hafva, med tillgodogörande för egen del af den styrka sammanslutningen skänker, i likalydande skrivelser vid äfventyr af

tjenstens förlust befallt sina arbetare att gå ut ur de fackföreningar, som desse själfva bildat och hvilka sammanslutit sig med andra inom samma industri till ett svenskt sågverks- och brädgårdsarbetareförbund, samt vid samma äfventyr förbjudit dem, som tilläfventyrs ämnat ingå i sådan fackförening, att så göra.

För detta despotiska inkräktande på arbetarnes fria sjelfbestämningssrätt framdrages som enda ursäkt och förevändning det fullständigt sanningslösa påståendet, »att arbetaren i och med ingående i denna förening beröfvat sig all sjelfbestämmelserätt och förbundit sig att blindt lyda de order, som utfärdas af afdelnings- och föreningsstyrelsen». Hur härmed rätteligen förehåller sig framgår klart af följande passus i den svars- och försvarsskrifvelse, som Sundsvalls arbetarekommun rigtat till ortens arbetare och der det heter:

»Den samfälda organisationen är arbetarnes enda skyddsvärn mot öfvermagten. Den förutan äro de hjälplöst hemfallna åt arbetsgifvarnes nåd eller onåd, magtbud och godtycke; endast genom den kunna de bevara sitt människovärde och sin sjelfbestämningssrätt. De afhända sig nemligen icke den senare genom att inträda i föreningar, der de själfva besluta om hvad de skola göra och icke göra, men de afhända sig den, då de lösa sig från sambandet med sina kamrater och lägga sitt personliga väl eller ve enbart i arbetsgifvarens hand. Och organisationen träder ingens rätt för nära, nedtrampar ingens intressen, och skall i sin utveckling här som utomlands visa sig vara lika mycket i arbetsgifvarnes som i arbetarnes intresse genom att ersätta ett godtyckes- och krigstillstånd med förhandlings- och rättstillståndet.»

Lika fullt har det af arbetsgifvareföreningen aftalade angreppet på arbetarnes föreningsrätt fullföljts, och listor äro i denna stund utlagda vid de olika sågverken, der arbetarne skola förbinda sig att afstå från hvarje effektiv föreningsrätt; ty det bedrägliga sken af en sådan rätt, som sågverksegarne, intill nästa ukas kommer, af gunst och nåd vilja lemna qvar, rätten att vid hvarje verk »utan främmande inverkan sinsemellan rådpläga och besluta», har intet att skaffa med den sammanslutningsrätt, som kan bli arbetaren ett verkligt stöd och hjälp i hans hårda kamp för brödet. Och de, som vägra att skrifva under dessa listor, falla dermed under arbetsgifvarnes afskedshot.

Trots denna starkast tänkbara ekonomiska påtryckning äro uppenbarligen stora massor af arbetare fast beslutna att icke uppgifva sin föreningsrätt. Ett stort möte i söudags, besökt af 1,500 å 2,000 arbetare, gjorde följande uttalande:

»Vi arbetare å vår sida förklara medelst våra egenhändigas, fullt frivilliga underskrifter, att vi under inga omständigheter tillåta, att några af våra hittills knappt tillmätta fri- och rättigheter få afhändas oss, och förklara på samma gång att, skulle våra arbetsgifvare medelst kontrakt eller hot om afsked söka bringa oss att afstå från denna häfdvunna, fullt lagliga fri- och rättighet, se vi oss nödsakade att till hvad pris som helst i det afseendet häfda vår rätt som fria och sjelfständiga medborgare.

Deremot förklara vi oss villiga att med våra arbetsgifvare genom vår organisation träffa aftal medelst upprättande af prislister och

bestämmelser, undertecknade af båda parterna, hvilka öfverenskommelser å andra trakter visat sig vara den bästa garanti för att båda parternas intressen och rättigheter blifva på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda.»

Tyvänn äro Norrlands sågverksegare icke de enda, som planlägga attentat mot arbetarnes föreningsrätt. Från Halmstad och Oskarsström komma liknande stridsbud. Vid hattfabriken i den nämnda staden har styrelsen meddelat fackföreningen, att fabriken skall stängas, d. v. s. arbetarne ställas på bar backe, derest icke föreningen upplöses. Och vid den starkt tullskyddade Oskarsströms jutefabrik har fackföreningens styrelse, 15 personer, erhållit omedelbart afsked, och sedan alla de 600 arbetarne stält sig solidariska med de utkastade, har direktionen meddelat, att för den händelse fackföreningen i Oskarström icke senast som i dag är upplöst, fabriksdriften kommer att nedläggas om fyra veckor.

Det brutala i ett dylikt magtspråk framträder i än skarpare belysning, då man besinnar att det väsentligen är *utländska* kapitalister, som här vilja beröfva svenska arbetare deras fri- och rättigheter. I Oskarsström var från början tyskt kapital till ett belopp af 908,000 kronor engageradt, och än mera lär senare hafva tillkommit. I hvad mån äfven inom sågverksindustrien det utländska kapitalist-intresset är företrädt, derom har jag icke lyckats erhålla fullt säkra upplysningar, men allt emellanåt talas ju om stora bolags öfvergång särskildt i engelska händer. Främmande penningemäns ömbud skola alltså kunna förbjuda svenske arbetare att utöfva sin urgamla rätt att sluta sig samman i en förening! Eller måhända meningen är att i stor skala fullfölja det inkallande af rysk arbetskraft, som förliden sommar skapade ryktbarhet åt en af de nu ledande männen bland Sundsvalls sågverksegare?

Hvilken förbittrad stämning händelser som de jag här berört måste väcka i arbetarekretsar, är lätt att inse. Från Norrland heter det t. ex.: »Sedan landets skogar blifvit sköflade, bönderna ruinerade och deras barn i årtal utsugits i sågverksindustriens och bolagsväldets tjänst, nekas dessa att begagna sig af den enda rätt, som numera står dem till buds som människor — *rätten att organisera sig.*» Och man kan vara viss om, att känslorna i Sydsverige icke äro blidare mot det skyddade och på flerfaldigt sätt gynnade tyska bolag, som vill regera som enväldsherre i Oskarsström. Ty väl att märka, i intet enda af här omhandlade fall hade fackföreningarna på ringaste sätt gifvit anledning till konflikt. De blefvo helt enkelt öfverfallna.

Mig synes det uppenbart, att en verkligt fosterländsk regering, hvilken alla samhällsmedlemmars bästa ligger lika varmt om hjertat, icke kan med likgiltighet och korslagda armar äse, hur svensk och utländsk kapitalmagt i skön endragt söker beröfva svenska arbetare en rätt, som Sveriges lag icke förmenar dem och urgammal häfd tillförsäkrar dem. Om föreningsrätten ej längre respekteras, när den blott som en tyst förutsättning ingår i vår svenska samhällsordning, då är tiden inne att med rena ord skriva in den i våra lagar, till varning för dem, som nu så oförsynt söka trampa den under fötterna, till

uppmuntran för dem, som med risk af sin egen ekonomiska existens söka värna denna dyrbara medborgerliga rätt mot öfvergrepp.

Det är visserligen sant, att förslag i sådant syfte, i hvad det afser tillägg till grundlagen, kan väckas när som helst af enskild motionär. Men innan den utvägen försökes, har det syntts mig riktigast att först inhemta bestämdt besked, huruvida icke de allvarliga händelser jag ofvan relaterat möjligen kunde föranleda ett initiativ från regeringens sida. Det är nemligen icke alla nya lagförslag, som röra förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare, hvilka, då de blott frambaras af enskild motionär, kunna påräkna från Riksdagens sida det förstående och den sympati, som t. ex. vid senaste sammanträde kom herr Pehrssons i Åkarp motion om skärpt strejkbrytarskydd till del.

En fosterländsk regering, som vill i lika hög grad tillgodose alla samhällsklassers rätt och bästa, skulle för öfrigt, äfven om icke händelserna ute i landet trängde på, efter min uppfattning hafva redan i kamrarnes båda beslut i dessa ämnen under den sistlidna veckan fullgiltig anledning att allvarligt öfverväga, om icke, sedan Riksdagen så ensidigt försökt att se arbetsgivareintresset till godo, regeringen borde söka återställa jemvigten en smula genom att taga sig an skyddet för föreningsrätten.

På grund af hvad jag sålunda anfört anhåller jag härmed om kammarens tillstånd att få till hans excellens herr statsministern framställa följande försmål:

Är det regeringens afsigt att taga något initiativ för att värna svenska medborgares af ålder erkända föreningsrätt mot öfvergrepp?

Den af herr Branting sålunda framställda anhållan begärdes på bordet och bordlades.

§ 7.

Herr *A. L. Apelstam*, som anmält sig för motions afgifvande, aflemnade nu en motion, n:o 229, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af kronolägenheten Halmstads slottsjord.

Denna motion blef på derom jemväl framställd begäran bordlagd.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *O. W. Redelius* under fjorton dagar från och med den 2 instundande mars.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af

fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,1 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 1 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 nästlidne februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. greve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående upplåtelse till landtförsvaret af ett till indragna furirbostället Mjölby n:o 15 Södergården hörande område.

Den kongl. propositionen begärdes på bordet och bordlades.

§ 3.

För motioners afgifvande hade sig anmält herr *O. Walter*, hvilken nu aflemnade följande motioner:

n:o 230, om ändrad af lydelse af 60, 65 och 75 §§ riksdagsordningen; och

n:o 231, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om nedläggning i gällande fraktsatser i fråga om mjöl och spanmål.

De af herr *Walter* afgifna motionerna blefvo på derom framställd begäran jemväl bordlagda.

§ 4.

Härefter föredrogos hvar för sig och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts i gårdagens sammanträde aflemnade propositioner:

med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 86, 87, 123 och 148 §§ i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881; och

med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 § sjölagen.

§ 5.

Vidare hänvisades till statsutskottet herr *A. L. Apeltams* på kammarens bord hvilande motion, n:o 229.

§ 6.

Företogs till afgörande herr *Hj. Brantings* i gårdagens sammanträde bordlagda anhållan att till hans excellens statsministern få framställa ett spörsmål.

Sedan berörda, skriftligen affattade spörsmål blifvit uppläst samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren herr Brantings ifrågavarande anhållan.

§ 7.

Föredrogs, men bordlades å nyo sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1.

§ 8.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 67 § konkurslagen;

n:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolar den 22 april 1881;

n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förändring af tomts område, till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken, till lag om ändrad lydelse af 9 och 18 §§ i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875, samt till lag om hvad i vissa fall bör iakttagas, då byggnad uppförts utöfver tomtgräns; och

n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till

lag om ändrad lydelse af 3 mom. i förordningen om biskops- och superintendentsval den 13 maj 1759.

§ 9.

Enligt förut fattadt beslut företogs till en början till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handräckning åt utländsk domstol, till lag om vittnesförhör vid utländsk domstol, till lag om ändrad lydelse af 3 § i lagen den 19 november 1886 angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada och till lag om verkställighet i visst fall af utländsk domstols beslut.

Utskottets i berörda utlåtande gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i nästföregående § omförmälda beslut.

§ 11.

Härefter företogs till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sju hufvudtitel, innefattande anslaget till civildepartementet.

Punkterna 1—3

Biföllos.

Punkten 4.

*Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.*

I denna punkt hade utskottet, med förordande af bifall till af Kongl. Maj:t gjord framställning, hemställt: 1:o att i den för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fastställda stat må uppföras aflöning till ytterligare en tredje gradens tjänsteman (byråchef), ledamot i styrelsen och föredragande för ärenden angående enskilda jernvägar, med 6,400 kronor, deraf 4,400 kronor i lön, som efter fem år kan höjas med 600 kronor, samt 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar;

2:o att i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stat må uppföras aflöningar till ytterligare två första gradens tjänstemän (notarier), med 3,000 kronor för hvardera, deraf 1,800 kronor i lön, som efter fem år kan höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor, samt 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar;

3:o att i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stat må uppföras aflöning till ytterligare en vaktmästare med 800 kronor, deraf 500 kronor i lön, som efter fem år kan höjas med 100 kronor, samt 300 kronor i tjänstgöringspenningar; samt

4:o) att Riksdagen må besluta, att för innehafvarne af de nyinrättade befattningarna skola gälla enahanda vilkor för löneförmånernas åtnjutande samt i fråga om rätt till semester och pension m. m., som för innehafvare af befattningar af motsvarande grad inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för närvarande äro gällande.

Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

Vid punkten fans fogad gemensam reservation af herrar *P. Pehrson, P. Ersson, S. G. von Friesen, H. Andersson, K. A. Kihlberg, S. O. Nylander, C. Persson, N. Boström, I. Månsson, O. Larsson, O. Erickson* och *J. A. Sjö*, hvilka ansett, att utskottets hemställan bort hafva följande lydelse:

1:o) att Riksdagen — under vilkor, att vid först inträffande ledighet vid någon af de i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stat uppförda byråingenjörsbefattningar den lediga befattningen indrages — må i nämnda stat uppföra aflöning till ytterligare en ledamot i styrelsen, föredragande för ärenden angående enskilda jernvägar, med 4,500 kronor, deraf 3,000 kronor i lön, som efter fem år kan höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor, samt 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar;

2:o) att i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stat må dels uppföras aflöning till en första gradens tjänsteman (notarie) med 3,000 kronor, deraf 1,800 kronor i lön, som efter fem år kan höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor, samt 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar, dels ock vidtagas den förändring, att det i staten upptagna anslag å 13,000 kronor till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän, rit- och skrifbiträde höjes med 1,000 kronor eller till 14,000 kronor;

3:o) lika med utskottets förslag; samt

4:o) » » » » » .

Efter föredragning af *mom. 1* anförde:

Herr Larsson i Mörtlösa: Såsom af betänkandet framgår, hafva samtliga ledamöter i statsutskottet från denna kammare reserverat sig mot utskottets betänkande. Reservanterna anse nemligen, att den ledamot af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som är föreslagen, icke bör vara byråchef med 7,000 kronors slutlön, utan endast ställas i samma ställning som den andre ledamoten i styrelsen, kamreraren och föredraganden för administrativa ärenden, med 5,500 kronors slutlön. Om man utgår från den förutsättningen, att en högre lön och en högre rang också medföra större duglighet, då eger naturligtvis utskottets förslag sin giltighet. Men förhållandet är icke alltid så. Den man, som nu under en lång följd af år varit föredragande för ärenden, som röra enskilda jernvägsanläggningar, har med synnerlig förtjenst skött befattningen, men han har endast varit byråingenjör med en slutlön af 4,500 kronor och dertill 1,000 kronor i ersättning såsom föredragande. Nu föreslå reservanterna, att den ledamot af styrelsen, som är ifrågasatt, skall åtnjuta samma belopp i slutlön som denne, nemligen 5,500 kronor, och antaga också med detsamma, att man för denna aflöning skall få en fullt ut lika kvalificerad person

*Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

som förut varit fallet. Vi anse således för vår del, att den föreslagne ledamoten af styrelsen bör erhålla i slutlön 5,500 kronor.

Hvad vidare angår de föreslagna byråingenjörerna, så säger herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att uti den af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalade åsigt om behöfligheten af att, oafsedt tillkomsten af en ny ledamotsplats i styrelsen, de å styrelsens stat nu upptagna två byråingenjörsbefattningar bibehållas, finner han sig kunna instämma. Af de anförda ordalagen synes framgå, att äfven herr statsrådet anser, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen begärt något för mycket. Byggandet af enskilda jernvägar kan väl icke gerna tänkas fortgå i samma grad som hittills; och det synes ock framgå af den redogörelse, som lemnats i statsverkspropositionen. Längden af koncessionerade jernvägar uppgick 1897 till 774 kilometer, men har sedan sjunkit, så att från årets början till den 1 oktober 1898 längden af koncessionerade jernvägar uppgick blott till 262 kilometer. Antalet af för trafik öppnade jernvägar uppgick 1897 till 10 stycken med en längd af 347 kilometer, under det till den 1 oktober 1898 från årets början det endast öppnades 4 stycken med en längd af 63 kilometer.

Under sådana förhållanden hemställer jag, att kammaren ville bifalla hvad reservanterna föreslagit, och yrkar jag afslag å Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna: Kongl. Maj:t har med hänsyn till den ständigt växande arbetsbördan inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit inrättandet af tre nya befattningar derstädes: en tredje gradens tjänst och två notarietjänster, samt vidare en vaktmästarebefattning. Reservanterna hafva nu så till vida biträdt Kongl. Maj:ts förslag, att de tillstyrkt inrättandet af en notariebefattning äfvensom en vaktmästare-tjänst. De hafva ock höjt anslaget till extra biträden med 1,000 kronor. Men hvad angår tredje gradens tjänsten, hafva de inskränkt sig till att föreslå, att den byråingenjör, som tillika är föredragande för ärenden angående enskilda jernvägar, skulle med bibehållande af sina nuvarande löneinkomster ingå såsom ordinarie ledamot i styrelsen.

Hvad då angår denna tredje gradens tjänst, finnas, såsom kammaren vet, för närvarande inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen två ordinarie ledamöter, en med lön på 6,400, en med lön på 4,500, båda med ålderstillägg, den ene på 600 kronor, den andre två ålders-tillägg på hvarterdera 500 kronor. Derjemte har den växande betydelsen af ärenden angående enskilda jernvägar sedan längre tid tillbaka nödvändiggjort den anordningen, att den ene byråingenjören har provisoriskt anställts såsom föredragande för frågor angående enskilda jernvägar och därför erhållit ett extra arvode på 1,000 kronor, hvarigenom hans löneinkomster uppgått till 4,500 kronor; och sedan 1897 har den ytterligare stegringen af frågor angående enskilda jernvägar påkallat anställandet af en extra ingenjör såsom biträde hos föredraganden med ett arvode på 3,000 kronor. Det arvodet har emellertid,

enär väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medel icke lemna tillgång dertill, utgått från sju hufvudtitelns anslag till extra utgifter.

Kongl. Maj:t föreslår nu, att för föredragning af frågor angående enskilda jernvägar måtte inrättas en ordinarie tredje gradens tjänst. Reservanterna åter vilja anställa ytterligare en ordinarie ledamot i styrelsen, men föreslå för honom det lägre lönebeloppet 4,500 kronor.

För egen del kan jag icke annat än dela den uppfattning, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen två gånger i framställning hos Kongl. Maj:t uttalat eller att båda de ordinarie ledamöterna i styrelsen borde hafva det högre lönebeloppet 6,400 kronor.

Härmed må emellertid vara huru som helst, mig synes dock, att när man skall inrätta en ytterligare ordinarie ledamotstjänst, man vid valet mellan redan befintliga lönebelopp, väl har att rätta sig efter arten af de göromål, som åligga innehafvaren af den nya tjänsten och beskaffenheten af den utbildning, som skall förutsättas hos honom. Den ordinarie ledamot inom styrelsen, som nu har den högre lönen, är den tekniska ledamoten. Den nya ledamoten skall blifva föredragande för frågor angående enskilda jernvägar; han blir sålunda en teknisk ledamot. I fråga om tekniska insigter får han ingalunda vara underlägsen den andra tekniska byråchefen. Och i fråga om arten och omfattningen af de göromål, som åligga honom, kommer han att vara fullt jemförlig med den andra tekniska byråchefen. Då synes mig konsekvens och billighet fordra, att man ger honom samma lön, som den andra tekniska ledamoten i styrelsen har, icke den lön, som tillkommer ledamoten för kamerala och administrativa ärenden.

Det är icke af hänsyn till ifrågavarande ledamots rang eller för att — såsom reservanterna förmena — bereda honom en bättre embetsställning, som Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt framkommit; det är ju icke här hufvudsaken. Nej, hufvudsaken är realiteten, att han erhåller den högre lönen.

Och det finnes ett särskildt skäl härför. Kammarens ledamöter känna lika väl som jag, att under de lofvande förhållanden, som för närvarande råda inom den enskilda industrien och vid de enskilda jernvägarne, män med framstående teknisk insigt betalas så bra af den enskilde, att det enligt min uppfattning icke går an för staten — jag vill icke säga: att icke försöka hålla jemna steg med detta — men att vara alltför nugg.

En föredragande för ärenden angående de enskilda jernvägarne skall ju besitta, utom tekniska insigter, en särskild erfarenhet i fråga om jernvägars anläggning, underhåll och drift. En person, så kvalificerad som denne, bör vara särdeles lämplig till verkställande direktör, bandirektör eller sådant vid enskilda jernvägar. Och våra enskilda jernvägar — åtminstone de större af dem — erbjuda en sådan man vida bättre lön än här är i fråga. Är det då skäl att för honom bestämma det lägre lönebeloppet i stället för det högre?

Det betänkligaste härvid är emellertid enligt min uppfattning, att reservanterna vid sitt tillstyrkande af att göra föredraganden för frågor angående enskilda jernvägar till ordinarie ledamot fäst det vilkor, att en byråingeniörstjänst i styrelsen skall indragas. På sådant sätt skulle den behöfliga förstärkningen af tekniska arbetskrafter för

*Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.*

(Forts.)

Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

jernvägsfrågor inom styrelsen reducera sig till ingenting. Tillståndet blefve ju oförändradt. Och det är ingalunda så — som den siste ärade talaren syntes vilja antaga —, att departementschefen hyst en viss tvekan, om han borde instämna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande i detta fall. Jag kan försäkra, att jag icke hyst den ringaste tvekan dervid, ty jag har ansett, att styrelsens framställning har goda skäl för sig.

Jag har sökt att uti mitt yttrande till statsrådsprotokollet frambålla den ökning i göromålen inom styrelsen, som skulle följa af två skäl: det ena tillökningen utaf anslagen till allmänna arbeten, hvarigenom naturligtvis så mycket flera ärenden angående dylika arbeten komma att uppstå, och det andra det växande antalet och vigten utaf ärendena angående enskilda jernvägar. Jag har icke den uppfattningen, att dessa sista ärenden komma att minskas i antal. Det kan ju visserligen hända, att kilometerantalet af de koncessionerade enskilda jernvägarnes längd för ett eller annat år kan komma att nedgå. Men detta synes mig icke betyda något. Säkert är, att hos Kongl. Maj:t har det icke visat sig någon minskning utaf koncessionsansökningar. Sådana komma in i rätt stor myckenhet; och äfven om ett eller annat år till följd af vaxning i konjunkturerne antalet af dylika ansökningar skulle nedgå, återstår ju i allt fall den — som hvar och en kan se utaf vår jernvägsstatistik — så betydliga ökningen i antalet redan koncessionerade jernvägar och sålunda de mångahanda ärenden, som dessa jernvägar föranleda.

Om man indrager en byråingenjörstjeust i styrelsen, blir ju den tekniska arbetsstyrkan der minskad. För frågor rörande de enskilda jernvägarne skulle styrelsen i så fall hafva den ordinarie ledamoten — han må nu hafva 4,500 eller 6,400 kronor i lön — och så dertill den extra ingenjör, för hvars aflönande Kongl. Maj:t förut anvisat medel. Men åtminstone från anslaget till sjetta hufvudtitelns extra utgifter synes det näppeligen gå för sig att vidare lemna något anslag till denne extra ingenjör. Den notarietjenst, som reservanterna varit med om att tillstyrka, skulle, såsom kammarens ledamöter veta, vara gemensam för båda de tekniska byråcheferna. Det skulle sålunda blifva högst hälften af denne tjenstemans arbetskraft, som föredraganden i ärenden angående enskilda jernvägar hade att i honom åtnjuta.

Genom reservanternas förslag skulle således, såvidt jag kan se, icke åstadkommas någon verklig *förbättring*. Tillökning i arbetskrafter är emellertid nödvändig, och det är med hänsyn dertill jag anser, att Kongl. Maj:ts framställning i förevarande fall har goda skäl för sig.

Herr von Friesen: Herr talman! Utaf den kongl. propositionen synes det mig vara ådagalagdt, att arbetsördan uti väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på senare tider ökats. Det ha också reservanterna från denna kammare erkänt, och de ha på den grund föreslagit en ökning af arbetskrafterna uti denna styrelse, något som ju äfven framhölls af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, hvilken nyss hade ordet.

Hvad derefter beträffar detaljerna, så vände sig herr statsrådet och chefen för civildepartementet först mot reservanterna af den anledningen, att de icke velat bevilja den aflöning för den nya ledamoten i styrelsen, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrade, att reservanterna endast ville flytta upp byråingeniören i styrelsen, men läte honom bibehålla sina gamla inkomster. Detta är på sätt och vis riktigt, men också på sätt och vis origtigt. Förut har han nemligen haft en lön å 3,500 kronor och två ålderstillägg å 500 kronor hvarterda samt dessutom extra ersättning utaf Kongl. Maj:t till belopp af 1,000 kronor, och på detta sätt har han kommit upp till 5,500 kronor. Men det är dock skilnad, om han, såsom reservanterna föreslagit, får hela detta belopp uti *ordinarie* aflöning. Jag behöfver icke fästa herr statsrådets uppmärksamhet på denna skilnad, som särskildt vid pensioneringen kommer att på ett tydligt sätt göra sig gällande.

Vidare anförde herr statsrådet, att enligt hans åsigt borde de båda nuvarande ledamöterna i styrelsen hafva samma aflöning, och han ansåg, att båda borde hafva det högre af de nu förekommande lönebeloppen. Ja, står man på den ståndpunkten, så är det klart, att man icke skall kunna föreslå en tredje ny ledamot i styrelsen annat än med samma högre aflöning, som man anser, att båda dessa borde hafva. Men än mera, man kan derutaf också se, att om den nye ledamoten skulle få den högre aflöningen af 7,000 kronor, nästa steget vore, att den ledamot, som ej nu har denna aflöning, också genast skulle få den. I sådant fall finge vi en styrelse bestående af tre ledamöter, som hvar och en hade en slutaflöning af 7,000 kronor, och en chef med en aflöning af 8,000 kronor. Tror kammaren, att man i längden skall kunna bibehålla ett sådant förhållande, att det icke vore större skiljaktighet i aflöning mellan chefen och ledamöterna, än som på det sättet skulle inträda? Äfven detta har för oss reservanter varit varnande. Vi betrakta saken så, att om den nya ledamoten i styrelsen blefve byråchef och erhöle den högre aflöningen, åtskilliga löneförhöjningar med anledning deraf skulle komma att ytterligare yrkas. Läser man igenom den kongl. propositionen, finner man, att frågan om förhöjning af den lägst aflönade ledamotens i styrelsen aflöning redan varit på tal, men att man för det närvarande anser, att en sådan förhöjning icke bör ifrågasättas, förmodligen därför, att man tyckt, att det nu framlagda förslaget är den rätta inkörsporten för den mera omfattande löneförhöjningen, som uti väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle ifrågakomma.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet anförde, att denne nya ledamot i styrelsen finge i tekniskt afseende ingalunda vara underlägsen den förutvarande tekniske ledamoten, som har en slutaflöning på 7,000 kronor. Det vill jag för min del icke bestrida, men frågan blir, huruvida den aflöning, som den förutvarande tekniske ledamoten åtnjuter, är den *rätta*. Härvidlag är det emellertid att märka, att den tjänsteman, hvarom här är fråga, för närvarande dock endast är byråingeniör, och att *någon* förbättring i lönevilkoren erhåller han i allt fall genom reservanternas förslag.

Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.

(Forts.)

Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)

Men vidare kan jag icke fullt förstå, hvad här finnes anfördt i statsrådsprotokollet, att ökningen från 5,284,2 kilometer till 6,560,9 kilometer uti de enskilda jernvägarnes längd skulle hafva medfört en så väsentlig skilnad i arbetet och i byråingenjörens ställning. Det heter uti statsrådsprotokollet: »Anordningen med en byråingenjör såsom föredragande hade kunnat anses tillfredsställande, då den år 1888 först vidtagits, men den hade efter hand, i den mån jernvägsnätet utsträckts från en längd af 5,284,2 kilometer år 1888 till 6,560,9 kilometer år 1897, måst tillfälligtvis fullständigast först med ingenjörbiträde och sedan derutöfver med en extra byråingenjör.» Således: anordningen att hafva en byråingenjör såsom föredragande kan vara tillfredsställande, när jernvägsnätets längd är 5,284,2 kilometer, men är icke längre tillfredsställande, då jernvägsnätets längd uppgått till 6,560,9 kilometer. För min del kan jag icke finna, att det är så stor skilnad på dessa båda fall, och jag kan åtminstone icke finna, att till den skilnaden för liten hänsyn blifvit tagen, om byråingenjören göres till ledamot i styrelsen med den af reservanterna föreslagna lönen.

Herr statsrådet anförde vidare, att de enskilda industrierna uppställa helt andra aflöningsvilkor än staten gör. Ja, det få vi alltid höra, när det är fråga om att bestämma statslönerna. Det är ju emellertid klart, att de enskilda industrierna måste göra detta, ty de lemna ingalunda samma garantier med afseende å bibehållandet af en plats och pensionering som staten. Och i det hänseendet tror jag för öfrigt, att det qvittar temligen lika, om lönen sättes till 5,500 kronor eller till 7,000 kronor. Ty anser den enskilda industrien fördelaktigt att tillägna sig en statens tjänsteman, så låter den nog icke afskräcka sig utaf ett så litet belopp som 1,500 kronor.

Alldeles samma jämförelse med de enskilda industrierna gjordes förra året, då det var fråga om att öka lönerna för ledamöterna i landbruksstyrelsen. Då föreslog Kongl. Maj:t vida högre belopp, än utaf Andra Kammaren ville medgifvas och utaf Riksdagen beviljades. För landbruksstyrelsens ledamöter beviljade nemligen Riksdagen just samma aflöning, som reservanterna nu föreslå för den nye ledamoten i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag kan således icke tänka mig, att Andra Kammaren nu vill frångå den uppfattning, som kammaren förra året så tydligt gjorde gällande och hvilken äfven blef Riksdagens uppfattning, att ledamot i en styrelse är väl aflönad med en slutaflöning af 5,500 kronor. Detta med afseende å den nya ledamotens lönevilkor.

Hvad sedermera beträffar indragningen utaf en byråingenjörsbefattning, förklarade herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att han ansåge detta vara det betänkligaste uti reservanternas förslag, och han påstod, att enligt detsamma skulle behovet af ökade arbetskrafter uti väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke alls vara tillgodosedt. Jag tror dock, att detta är ett hårdt omdöme, enär vi föreslå, att en ordinarie tjänsteman, en notarie, skall anställas uti styrelsen. Meningen med hans anställande är ju, att han skall lindra arbetsbördan för styrelsens ledamöter, och, efter den framställning, som gjorts i ämnet, skulle denna börda högst väsentligt lindras sär-

skildt för de tekniska ledamöterna, hvilka derigenom skulle, i stället för att såsom nu öfverhopas med skriftgöromål, vid hvilka de, enligt samma framställning, vore mindre vana, kunna egna sig åt sin tekniska verksamhet — om icke helt och hållet, så dock åtminstone mycket mera, än de hittills kunnat göra. Och sålunda är det tydligt, att deras arbete i tekniskt hänseende kan blifva mera effektivt än det förut kunnat vara.

*Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.*

(Forts)

För öfrigt hafva vi icke velat förneka, att tills vidare en extra byråingenjör skulle vara behöflig och böra anställas, men vi hafva icke kunnat göra förslag om detta ännu, ty man vet icke, när den byråingenjör, som nu är föredragande i ärenden angående de enskilda jernvägarna, kommer att afgå. För den händelse han icke afgår nästa år, finnes han ju kvar, och dessutom blir det en ny ledamot i styrelsen. Skulle Riksdagen nu på extra stat för år 1900 sätta en extra byråingenjör, kunde det ju hända, att det blefve alldeles för mycket arbetskrafter i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under detta år. Det är således icke möjligt att gå tillväga på det sättet. Saken står ju emellertid under alla förhållanden att reparera nästa år, sedan man fått se, huruvida det verkligen då blir någon ledighet vid någon af de här ifrågakvarande byråingenjörsbefattningarna.

Då kan man ju vara i tillfälle att tills vidare på extra stat uppföra ett anslag för förstärkandet af byråingenjörernas antal. Vi hafva emellertid varit tveksamma, huruvida en extra byråingenjör verkligen på längden blir erforderlig. Det har nemligen visat sig, att sedan en sådan anställdes, arbetsbalansen nedgått, och om denna blir bortarbetad och göromålen icke vidare ökas, kan det ju hända, att föredraganden ensam kan hinna att sköta de göromål angående enskilda jernvägsanläggningar, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har att handlägga. Detta har emellertid varit omöjligt för oss att nu kunna afgöra, och reservanterna hafva, enligt min uppfattning, således äfven i detta hänseende handlat fullkomligt rätt, hvarför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna: Herr talman! Endast ett par ord i anledning af den siste talarens yttrande. Den ärade talaren på stockholmsbänken anmärkte mot min jemförelse med de aflöningar, som betalas inom den enskilda industrien och särskildt vid de enskilda jernvägarne, att de i allt fall icke lemna samma garanti för dem, som der innehafva tjänster, att få kvarstanna vid desamma som staten lemna, och att staten därför icke behöfver frukta för någon täflan från deras sida. Detta gäller dock icke, just hvad de enskilda jernvägarne beträffar, ty i allmänhet har vid dem numera vidtagits anordningar, hvarigenom de vid dessa jernvägar anställda tjänstemännen hafva fått en mera betryggad ställning, så att de, särskildt hvad beträffar pensionsrätten, äro lika säkra som i statens tjänst anställda personer.

Talaren förmenade vidare, att jag skulle hafva sagt, att behöfvat af ökade arbetskrafter inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke blifvit på något sätt tillgodosedt genom reservanternas förslag. Jag tror icke, att mina ord föllo så, utan hvad jag sade var, att behöfvat

Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.

(Forts.)

af ökade arbetskrafter för handläggning af ärenden rörande enskilda jernvägsanläggningar icke blifvit tillgodosedt. Jag vet nämligen mycket väl, och nämnde äfven, tror jag, att reservanterna tillstyrkt upprättandet af ytterligare en notarietjenst, men då denna notarie skulle vara gemensam för båda de tekniska ledamöterna, kan han sålunda icke påräknas ensamt för ärendena angående enskilda jernvägsanläggningar.

Jag nämnde vidare också, att det anslag, hvarifrån Kongl. Maj:t förut anvisat medel till aflönande af en extra byråingeniör, icke vidare lemnade tillgång härtill. Härom yttrade talaren, att reservanterna icke nu velat föreslå något anslag till en extra byråingeniör, emedan reservanterna icke visste, huru snart den ordinarie byråingeniör, hvars befattning skulle indragas, kommer att afgå. Det skulle ju nemligen kunna hända, att den nye ledamoten, om nu någon sådan befattning kommer till stånd, och denne byråingeniör komme att under någon tid samtidigt tjänstgöra. Häremot vill jag då anmärka, att den ene af byråingeniörerna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommer nu i sommar att uppnå 65 lefnadsår och innehar, såsom jag tror, redan nu 35 tjänstår, och det är således anledning att antaga, att han kommer att afgå redan under innevarande år. Herr von Friesen yttrade emellertid, att, derest man, sedan denne byråingeniör afgått, fortfarande behöfde ökade arbetskrafter inom styrelsen, han för sin del åtminstone icke hade någon tvekan om att man borde bevilja anslag till en extra byråingeniör. Jag tackar för detta löfte och skall, om jag fortfarande får något att skaffa med denna angelägenhet, icke underlåta att framdeles erinra derom.

Om man nu emellertid icke ökar arbetskrafterna för handläggning af ärendena angående enskilda jernvägsanläggningar, synes det mig egentligen vara allmänheten, som härpå blir lidande. Ärendena måste, vare sig arbetskrafterna blifva större eller mindre, fortfarande handläggas med samma noggrannhet och omsorgsfullhet; skillnaden blir endast, att handläggningen i senare fallet kommer att gå långsammare, och härpå kommer allmänheten att förlora, och jag vill tillägga, att hvar och en, som har att göra med dylika frågor, vet allt för väl, att just vid behandlingen af jernvägskoncessionsfrågor påkallas från allmänhetens sida med all ifver den största snabbhet.

Herr von Friesen: Ja, äfven utskottet hade sig bekant, att den ene af byråingeniörerna nu vore i pensionsåldern, men utskottet tänkte sig, att här liksom eljest gälde, att det står vederbörande embetsmyndighet fritt att låta personen i fråga kvarstå i tjänsten ända tills han blir 70 år gammal. Jag vet nu icke, om några undantagsbestämmelser härutinnan finnas för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men om så icke är, kan man ju icke veta, huruvida den ifrågavarande byråingeniören kommer att afgå i sommar eller icke.

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Äfven vi reservanter hafva, enligt vår mening, sökt åstadkomma en tillökning af arbetskrafterna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Vi hafva föreslagit en ny tjänsteman, en notarie, och vi hafva vidare föreslagit en ny

ledamot i styrelsen, en föredragande för ärenden angående enskilda jernvägsanläggningar med en slutaaföning af 5,500 kronor, i stället för en tjänst, som nu finnes med en slutaaföning å 4,500 kronor. Det är visserligen sant, att innehafvaren af denna tjänst redan nu åtnjutit ett extra arfvode på 1,000 kronor, men detta belopp skulle hädaneiter uppföras på ordinarie stat. Denne tjänsteman skulle således nu blifva ledamot i styrelsen, hvarjemte han skulle få samma aflöning som den nuvarande tredje föredraganden för ärenden rörande enskilda jernvägsanläggningar, och härigenom anse vi oss hafva åstadkommit en väsentlig förbättring.

*Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.
(Forts.)*

Beträffande byråingenjörerna hafva vi icke föreslagit någon som helst förändring. Den byråingenjör, som nu varit föredragande, finnes ju kvar, och om den extra byråingenjören har icke varit något tal hvarken i Kongl. Maj:ts proposition eller inom utskottet. Men sedermera, när den nuvarande byråingenjören afgår, har man sagt, att det icke skulle finnas någon i hans ställe. Det är ju emellertid intet hinder att i hans ställe då sätta den nuvarande extra byråingenjören, men det anser jag vara en sak, hvarom Kongl. Maj:it sedermera bör göra framställning.

Vi hafva således föreslagit en ökning af arbetskrafterna inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med en ordinarie tjänsteman, och enligt vår uppfattning är detta tillräckligt, åtminstone så länge den nuvarande byråingenjören kvarstår, hvilket han ju, om han får styrelsens och Kongl. Maj:ts tillstånd, kan göra, tills han blir 70 år gammal.

Hvad åter beträffar frågan om ytterligare tillökning af arbetskrafterna inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hafva vi trott, att man icke bör gå allt för fort, ty vi hafva icke trott, att tillökningen af koncessionsansökningar å enskilda jernvägar kan fortgå på samma sätt som hittills. Det är väl nemligen absolut omöjligt, att ett sådant forcerande af byggandet utaf enskilda jernvägar, som under de sista åren egt rum, kan fortsätta, utan jag tror nog, att en i detta som i många andra fall önskelig stagnation kommer att inträda. Med fästadt afseende härpå och då i den kongl. propositionen vidare upplyses, att styrelsen redan med sina nuvarande arbetskrafter i viss mån nedbringat arbetsbalansen, hafva vi reservanter ansett oss hafva skäl för vår framställning.

Hvad beträffar den omständigheten, att en jämförelse mellan lönerna för statens tjänstemän och dem, som bestås inom den enskilda affärsverksamheten, skulle föranleda till en så stor förhöjning, som här ifrågasättes, hafva vi trott, att härom kan råda någon tvekan, ty det kan hända, att sådana förhållanden kunna inträffa, att man äfven inom enskilda företag blir böjd för mera reservation i detta afseende, och jag tror, att sådana förhållanden redan nu i viss grad inträdt. Derfor tycker jag det kan vara skäl att nu något besinna sig, innan man bliudt rusar åstad med att höja lönerna, ty det kan ju hända, att andra tider kunna komma, då man kan nödgas draga in på staten.

Det är på dessa grunder, vi reservanter framställt vårt förslag, Vi hafva föreslagit en ny ordinarie tjänsteman i styrelsen, ökat på anslaget till vikariatsersättning m. m. med 1,000 kronor utöfver

Angående
höjning i an-
slaget till väg-
och vatten-
byggnads-
styrelsen.

hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och vi hafva dessutom, på sätt Kongl. Maj:t begärt, insatt en ny ledamot i styrelsen, ehuru med något mindre anlöning, än hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag yrkar bifall till reservationen.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen beträffande *mom. 1* härmed förklarats afslutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifna propositioner, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den i afseende å detta moment afgifna reservation.

I fråga derefter om *mom. 2* anförde:

Herr Larsson i Mörtlösa: På grund af de skäl, som anförts i reservationen, yrkar jag bifall till reservationen och afslag å utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner biföll kammaren jemväl den i afseende å förevarande moment afgifna reservation.

Mom. 3 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkt 5.

Angående
höjning af
reservations-
anslaget till
expenser för
allmänna
arbeten.

I denna punkt hade utskottet i anslutning till af Kongl. Maj:t framställt förslag hemställt, att reservationsanslaget till expenser för allmänna arbeten må höjas från 30,000 kronor till 35,000 kronor, eller med 5,000 kronor.

Mot utskottets förenämnda hemställan hade emellertid reservation afgifvits af herrar *P. Pehrson, P. Ersson, S. G. von Friesen, H. Andersson, K. A. Kihlberg, S. O. Nylander, C. Persson, N. Boström, I. Månsson, O. Larsson, O. Erickson* och *J. A. Sjö*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af:

Herr Ivår Månsson, som yttrade: Herr talman! Äfven vid denna punkt hafva Andra Kammarens ledamöter i utskottet anført reservation. Vi hafva ansett, att allt för litet skäl anförts för att höja detta anslag. Anslaget har, såsom kammarens ledamöter veta, höjts oupphörligt den ena gången efter den andra.

Detta anslag, till expenser för allmänna arbeten, har varit förenadt med ett annat anslag, till vägundersökningar, under samma rubrik. Båda anslagen hafva varit gemensamt uppförda och under många år utgått med ett belopp af tillhoppa 60,000 kronor. Så höjdes det senare anslaget till 35,000 kronor, under det att det nu ifråga-

varande, det s. k. reseanslaget, skulle hållas kvar vid samma belopp som förut, eller 30,000 kronor. Emellertid är det bestämdt, att öfverskott på det ena anslaget får användas för behof, som äro afsedda med det andra.

Nu har det förefallit oss, som om motiveringen för den begärda förhöjningen ej vore så väl grundad, att det kunde vara skäl att föröka anslaget. Vi hafva nemligen trott, att allt hvad som kan begäras med afseende på inspektion af enskilda jernvägar är uppfyllt, så att man ej kan fordra något mera, utan att allt i det stycket är väl tillgodosedt. Enligt de afgifna redogörelserna synes också det nuvarande anslaget hafva räckt till. Visserligen har det några år kunnat fattas ett eller flera tiotal kronor, men i det stora hela har det visat sig, att anslaget är för år varit tillräckligt. Frågan är sålunda, om något blifvit försummadt med afsende på denna inspektion. Jag vågar, som sagdt, bestämdt påstå, att så ej är förhållandet, utan att allt, som man kan begära, är uträttadt. Det är icke något att anmärka vare sig med hänsyn till det sätt, hvarpå de enskilda jernvägarne uppfyllt sina skyldigheter, eller i fråga om det sätt, hvarpå inspektionen utförts.

Vi hafva sålunda ej kunnat finna denna anslagsförhöjning så väl motiverad, att vi funnit densamma böra beviljas, för så vidt man icke är af den tanken, att man bör bifalla allt hvad Kongl. Maj:t begär. Emellertid hafva vi icke på den grunden ansett oss kunna tillstyrka förhöjningen. Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Vidare anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Anledningen, mina herrar, hvarför en förhöjning af detta anslag blifvit ifrågasatt, är ökningen af de arbetsföretag, med hvilka väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ex officio har att taga befattning. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har att öfvervaka, att med statsanslag understödda allmänna arbeten äfvensom koncessionerade enskilda jernvägar utföras enligt fastställda planer, och vidare att öfvervaka underhållet af fullbordade företag, som haft statsanslag, på det att trygghet må vinnas, att de anvisade medlen icke onyttigt bortkastas; och hvad särskildt angår enskilda jernvägar, så måste bana och materiel noggrant besigtigas, för att allmänheten må hafva trygghet vid desammas begagnande.

Nu är regeln den, att under anläggning varande enskilda jernvägar besigtigas två gånger om året och andra arbetsföretag, afdikningar, frostminskningsföretag och dylikt, en gång om året under anläggningstiden. Men såsom jag nämnde, böra besigtningarne äfven omfatta redan fullbordade företag. Det förhåller sig så, att, hvad beträffar fullbordade afdikningar, inspektion af sådana i regel icke sker oftare än hvarvtionde år. Detta kan svårligen anses vara en tillfredsställande anordning, men den är föranledd deraf att anslaget icke förslår till tätare inspektioner. Den sista ärade talaren sade, att man ej sett, att anslaget blifvit öfverskridet, och deraf slöt han, att icke något behof af förhöjning skulle föreligga. Ja, mina herrar,

*Angående
höjning af
reservations-
anslaget till
expenser för
allmänna
arbeten.
(Forts.)*

*Angående
höjning af
reservations-
anslaget till
expenser för
allmänna
arbeten.
(Forts.)*

anslaget är ej öfverskridet af det enkla skälet, att det ej får öfverskridas. Anslaget är fixt, man får rätta inspektionerna efter anslaget och icke anslaget efter inspektionerna.

När det nu är så, att kostnaderna för inspektionerna utgå af detta anslag, och att antalet af inspektionerna måste ökas i samma mån, som de företag, till hvilka staten ger anslag, ökas, så synes det vara en enkel och klar konsekvens, att detta anslag förhöjes proportionellt med de anslag, som Riksdagen beviljar till allmänna arbeten. Detta är också just anledningen till att, såsom den ärade talaren riktigt anmärkte, det ifrågavarande anslaget tid efter annan förhöjts. Efter den senast vidtagna förhöjningen hafva anslagen till allmänna arbeten ytterligare ökats, och då synes konsekvensen och behovet bjuda, att äfven detta anslag blir ytterligare förhöjdt. Detta har varit skälet till Kongl. Maj:ts framställning.

Herr von Friesen: Herr talman! Man får vara herr statsrådet och chefen för civildepartementet tacksam för de upplysningar, han nu lemnat, ty de innebära åtminstone något skäl för den ifrågasatta förhöjningen, under det man i statsverkspropositionen just ej finner något skäl därför. Icke heller finner man något skäl i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning. Denna har till och med herr statsrådet och chefen för civildepartementet ansett icke vara tillfredsställande; ty han har ansett sig böra sjelf tillägga det, som i motiveringen till den begärda förhöjningen egentligen har något innehåll.

Om det hade kunnat ådagaläggas, att inspektion hittills verkligen egt rum i mindre omfattning, än som bort ske, så hade detta ju varit skäl till förhöjning, men något sådant har ej framställts i motiveringen till den gjorda begäran om anslagens förhöjning. Den omständigheten, att dikningsföretag afsynas endast hvar tionde år, men borde afsynas oftare, kan ju vara skäl till förhöjning. Men om den är skäl till förhöjning med 5,000 kronor eller en sjettedel af det hittillsvarande anslaget, det kan jag ej anse vara ådagalagd. Jag yrkar sålunda bifall till reservationen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den af herr P. Pehrson m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Punkten 6.

Lades till handlingarne.

Punkterna 7 och 8.

Biföllos.

Punkten 9.

9:o) Kongl. Maj:t hade förslagit, att Riksdagen måtte medgifva,

*Angående
höjning af
anslaget till
fiskerinärin-
gens under-
stöd.*

att anslaget till fiskerinäringens understöd må höjas från 36,000 kronor till 67,000 kronor, eller med 31,000 kronor.

*Angående
höjning af
anslaget till
fiskerinäringens
understöd.*

(Forts.)

I afseende å detta anslag hemställde utskottet: 1:o att anslaget till fiskerinäringens understöd må höjas från 36,000 kronor till 42,000 kronor, eller med 6,000 kronor; samt

2:o) att å extra stat för år 1900 må beviljas, till stationerande jemväl under annan tid af året än vintermånaderna af ett armeradt ångfartyg vid rikets kuster för åstadkommande af ordning och skydd vid fiskets bedrivande, ett anslag af 25,000 kronor.

Efter föredragning af *mom. 1* anförde:

Herr von Friesen: Herr talman! Med afseende på användningen af det ifrågavarande anslaget skall jag bedja att få yttra några ord.

Utaf redogörelsen härför i statsrådsprotokollet hvad beträffar år 1898 framgår, att dels till vissa fasta utgifter under titel aflöningar och reseersättningar åt fiskeriasistenterna m. m. utgått ett belopp af 10,500 kronor, dels till rapporter rörande sillfisket 4,000 kronor, till en fiskeristipendiat 1,750 kronor, till fiskodlingsanstalten vid Fin-spong 1,500 kronor, till hydrografiska undersökningar 4,000 kronor och till hushållningssällskapen 14,200 kronor. Det blir tillsammans 35,950 kronor, under det att hela anslaget är 36,000 kronor. Emellertid hafva hushållningssällskapen begärt mera, än de sålunda kunnat erhålla. Det har af hushållningssällskap m. fl. begärts statsbidrag för åtgärder till befrämjande af fisket inom skilda delar af landet och hufvudsakligen för aflönande af fiskeritillsyningsmän till sammanlagdt belopp af 18,675 kronor. Nu kunde de af anslaget få endast 14,250 kronor. Visserligen är det sant, att de af besparingar erhållit ytterligare 1,700 kronor, men det har emellertid måst afprutas minst 2,275 kronor, som de icke kunnat erhålla af brist på medel.

Nu har jag frågat mig, om denna fördelning af anslaget verkligen öfverensstämmer med det ändamål, som för anslaget är fastställt.

I det hänseendet förekommer, att en motionär vid 1896 års riksdag väckte motion derom, att detta anslag skulle uteslutande användas för tillgodoseende af fiskerinäringens praktiska behof. Denna hans motion afslogs af Riksdagen, sedan utskottet afstyrkt motionen på skäl, till hvilka jag strax skall återkomma. Motionären förnyade sin motion vid 1897 års riksdag. Äfven då blef motionen afslagen, och jag skall be att få uppläsa, hvad statsutskottet då anförde såsom skäl för att afslå motionen, och hvilket till en del år åberopadt i statsverkspropositionen. 1897 års statsutskott yttrade, sedan det först refererat, att samma motion varit väckt vid 1896 års riksdag: »I anledning häraf yttrade statsutskottet vid sistnämnda års riksdag — d. v. s. 1896 — att, då år 1889 vid beviljande af höjning i anslaget till fiskerinäringens understöd Riksdagen uttryckligen framhållit, att anslaget vore i första hand afsedt för tillgodoseende af de praktiska behöfven, utskottet vore förvissadt, att anslaget och blefve i enlighet dermed användt, hvadan motionärens förslag om faststäl-

*Angående
höjning af
anslaget till
fiskerinäringens
under-
stöd.*

(Forts.)

lande i ofvan angifna syfte af vilkor för anslagets anlåtande icke syntes förtjena afseende.» Hvarför blef således den gången motionen icke bifallen? Jo, därför att statsutskottet åtminstone ansåg, att hvad motionären hade åsyftat skulle i alla fall vinnas på grund af en föregående skrifvelse från Riksdagen, nemligen af år 1889. Sedan tillade 1897 års statsutskott följande, och det är detta, som till en del finnes citeradt i statsverkspropositionen: »I detta yttrande instämmer utskottet, som emellertid håller före, att ett belopp af högst 4,000 kronor bör användas för de af motionären åsyftade, äfven i vetenskapligt ändamål företagna hydrografiska undersökningarna.» Då frågar jag, om icke den, som läser detta, måste fatta saken så, att i främsta rummet fiskerinäringens praktiska behof skulle tillgodoses, och att, om de först blifvit tillgodosedda och det ändå finnes medel kvar på anslaget, dessa finge användas för de hydrografiska undersökningarna, dock icke till högre belopp än 4,000 kronor. Nu framgår emellertid af den redogörelse, som i statsverkspropositionen lemnas för medlens användning under 1898, att hushållningssällskapen fått framställningar tillbakavisade eller endast delvis bifallna, under det att till dessa hydrografiska undersökningar utgått fullt 4,000 kronor. Det förefaller mig, att detta icke öfverensstämmer med Riksdagens afsigt med beviljandet af detta anslag, och jag har äfven i utskottet yrkat på att ett uttalande i det hänseendet skulle i utskottets betänkande göras. Jag kunde dock icke genomdrifva detta. Emellertid har jag velat framställa saken till kammarens bepröfvande. Jag har intet yrkande att göra.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Talaren från statsutskottet har erinrat om Riksdagens skrifvelse af 1897, men äfven om slutet af denna, hvari Riksdagen icke bestridt, att anslag må anvisas till dessa hydrografiska undersökningar, men uttalat sig för att anslaget icke må öfverskrida 4,000 kronor. Jag är ense med honom så till vida, att jag skulle tvekat att tillstyrka Kongl. Maj:t att från anslaget till fiskerinäringens understöd bevilja anslag till nämnda undersökningar, då andra behof förefinnas, hvilka böra tillgodoses, såvidt jag ansett undersökningarna vara af utslutande vetenskapligt intresse. Skälet, hvarför såväl min företrädare i embetet som jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att af anslaget till fiskerinäringens understöd bevilja anslag till samma undersökningar, är emellertid, att de icke äro endast af vetenskaplig betydelse, utan efter min uppfattning af stor praktisk vikt för fisket. Säsom kammarens ledamöter möjligen torde erinra sig af den diskussion, som här fördes, jag tror vid 1896 års riksdag, togo dessa hydrografisk-biologiska undersökningar sin början på initiativ 1873 af vetenskapsakademien, som framhöll dylika undersökningars betydelse för fisket; och de verkställes då under åtskilliga år utaf dåvarande docenten doktor Ljungman. Sedermera vexlade personerna, som hade att göra dermed, men undersökningarna fortgingo. Dessa undersökningars betydelse för fisket är, att man derigenom får bidrag till lösning af den för fiskerinäringen så ytterst viktiga frågan om vandringsfiskarnas, särskildt sillens flyttningar, hvad som kan vara anledningen till att han

vissa tider på året försvinner från våra kuster och hvar man då kan hafva utsigt att anträffa honom. Dylika undersökningar hafva just med hänsyn till deras praktiska betydelse för fisket omfattats med största intresse inom de öfriga länder, som deltaga i Nordsjöfisket; och såsom kanske kammarens ledamöter af en notis i dag i tidningarna inhemtat, har plan uppgjorts, att dessa undersökningar skola blifva internationella, anordnas efter en gemensam plan för öfriga länder, som hafva del i dem, d. v. s. Danmark, Norge — der sådana undersökningar pågått i flera år och just ur synpunkten af fiskerinäringens intresse — Holland, Tyskland, England, möjligen Ryssland. Fråga är väckt, att under innevarande år skulle här i Stockholm sammanträda en konferens af delegerade för dessa magter för att uppgöra plan för undersökningar. Jag kan försäkra kammaren, att just Englands biträdande af det förslag, som i detta afseende blifvit från svensk sida framställt, föranledts deraf, att man der har till fullo insett den praktiska betydelsen för fisket af att få reda på hvar vandringsfiskarna kunna med något hopp om framgång sökas. På dessa grunder, mina herrar, har jag ansett mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att af anslaget till fiskerinäringens understöd bevilja anslag inom det af Riksdagen angifna maximum.

*Angående
höjning af
anslaget till
fiskerinäringens
understöd.*
(Forts.)

Herr von Friesen: Jag tror icke, att *Riksdagen* uttalat sig om något maximum, som här skulle få anvisas. Ty statsutskottets uttalande gälde en enskild motionärs framställning, och något uttalande från Riksdagens sida blef deraf icke en följd. Det är endast statsutskottets mening, herr statsrådet nu refererat. Men det är ju tydligt, att icke heller statsutskottet var så fullt på det klara med att förevarande undersökningar afsåge de fiskerinäringens praktiska behof, som detta anslag egentligen skall tillgodose. Ty då skulle väl icke statsutskottet, om undersökningarna hade stor betydelse, hafva uttalat sig om ett maximum särskildt för den del af anslaget, som till dem finge användas. Man kan ju häfda den uppfattningen, att alla vetenskapliga undersökningar äro till nytta äfven för de praktiska behofven, det är klart. Men *detta* anslag är icke, enligt min tanke, afsedt för ett sådant ändamål, utan för sådana ändamål, hvilka *direkt* afse den praktiska nyttan för fiskerinäringen.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 2.

Bifölls jemväl.

Punkterna 10—12.

Biföllos.

Punkten 13.

Lades till handlingarne.

Punkterna 14 och 15.

Biföllos.

Punkten 16.

Angående
förvaltnings-
bidrag åt
sjukkassor
m. m.

I förevarande punkt hemställde utskottet, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts framställning samt en af herr Oskar Eklund i ämnet väckt motion, må medgifva, att Kongl. Maj:t må ega för år 1900 i mån af behof använda de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp, *dels* till förvaltningsbidrag åt sjukkassor under vilkor:

1:o) att sjukkassan skall vara hos vederbörande myndighet registrerad i enlighet med lagen om sjukkassor;

2:o) att sjukkassan skall under föregående år haft egna inkomster uppgående till minst lika mycket som det begärda förvaltningsbidragets belopp; samt

3:o) att förvaltningsbidraget skall för år utgå i förhållande till det antal afgiftspligtiga medlemmar, sjukkassan under näst föregående år städse haft,

med 1 krona 50 öre för hvarje medlem till och med 100,

med 1 krona för hvarje medlem derutöfver till och med 300,

med 50 öre för hvarje medlem derutöfver till och med 2,600, samt

med 25 öre för hvarje medlem derutöfver,

och *dels* till utarbetande och offentliggörande genom försäkringsinspektörens försorg af årsredogörelse för sjukkasseväsendet i riket.

I fråga härom yttrade:

Herr Eklund i Stockholm: Herr talman, mine herrar! Jag har icke begärt ordet för att yrka bifall till min motion, ty jag är statsutskottet mycket tacksam för det välvilliga tillmötesgående, det egnat densamma. Men i dess utlåtande förekommer en passus, med anledning af hvilken jag anhåller få säga några ord. Det står nemligen å sidan 79, att de nya förändrade vilkor, som enligt statsutskottets förslag skulle komma att tillämpas, »åtminstone så vidt af motionen framginge», endast skulle komma Nykterhetsvännernas allmänna sjuk- och begravningskassa till godo.

Då af detta statsutskottets yttrande synes framgå, som om jag i min motion skulle hafva framhållit något sådant, så vill jag påpeka, att jag icke har sagt detta. Vål är det sant, att jag i min motion redogjort endast för Nykterhetsvännernas allmänna sjuk- och begravningskassas verksamhet; men jag har icke sagt, att denna kassa är den enda, som begränsningen drabbat. Här i Stockholm existerar en annan sjukkassa med bortåt 10,000 medlemmar, nemligen »Enighet och vänskap», och hvilken alltså skulle, äfven den, komma i åtnjutande af de fördelar, som statsutskottets nu föreliggande förslag gifver åt sjukkassor med högre medlemsantal än 2,600.

Detta är ju en sak, som icke betyder så mycket, men jag har dock ansett det lämpligt att påpeka detta, då ärendet nu här föredrages. I öfrigt får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Friesen: Det kan nog hända, att motionären har rätt, då han säger, att det föreslagna högsta bidraget skulle komma äfven andra kassor till godo än den af honom i motionen särskildt omnämnda. Men utskottet har icke haft annat att gå efter än den statistiska redogörelse, som lemnats för sjuk-kassornas i riket verksamhet. Af de i denna redogörelse omförmälda kassor finnes det endast en, som har ett medlemsantal af öfver 2,600 och således skulle hafva nytta af motionärens förslag, och denna kassa är just den af honom omnämnda Nykterhetsvännernas allmänna sjuk- och begravningskassa. Den dernäst största är enligt redogörelsen Svenska typograf-förbundets sjuk- och begravningskassa, som har 1,679 del-egare, enligt de sista statistiska uppgifterna. Nu kan det vara möjligt, att den af motionären senast anförda kassan, »Enighet och vänskap», kommer att, derest förvaltningsbidraget höjes, begagna sig af sin rätt att låta inregistrera sig; detta är emellertid en sak, som jag icke vet. Jag tror därför att statsutskottet har rätt deri, att för närvarande kommer den föreslagna ökningen af förvaltningsbidraget endast Nykterhetsvännernas allmänna sjuk- och begravningskassa till godo. Enligt mitt förmenande kan detta långt ifrån betraktas såsom något fel, och så har, såsom här synes, icke heller utskottet betraktat saken.

*Angående
förvaltnings-
bidrag åt
sjukkassor
m. m.
(Forts.)*

Vidare till anteckning förekom icke. Utskottets hemställan bifölls af kammaren.

Punkterna 17—24.

Biföllos.

Punkten 25.

Lades till handlingarne.

Punkterna 26—33.

Biföllos.

Vid föredragning derefter af *punkten 34*, deri utskottet i anledning af framställning af Kongl. Maj:t hemställt, att Riksdagen måtte, för fortsättande under år 1900 af de geologiska undersökningarna och utgifvande af derpå grundade kartor, afhandlingar och uppsatser, bevilja ett extra anslag för samma år till belopp af 95,500 kronor, begärdes ordet af

*Angående
anslag för
fortsättande
af de geolo-
giska under-
sökningarna
m. m.*

Herr Kruse, som anförde: Herr talman, mine herrar! Jag har ingenting att invända mot beviljandet af det anslag till geologiska byrån, hvilket utskottet här förordat; men jag vill här passa på tillfället och uttala den önskan, att resultatet af geologiska byråns arbete måtte komma allmänheten till del litet hastigare än hvad nu är förhållandet. Som nu här ses, är det ett icke så litet anslag, som

Angående
anslag för
fortsättande
af de geolo-
giska under-
sökningarna
m. m.
(Forts.)

staten beviljar för den geologiska undersökningen. Tid efter annan utgå äfven från enskilda korporationer, såsom från hushållnings-sällskap, bidrag för att dessa skola blifva i tillfälle att få sig tilldelade vissa kartexemplar, nemligen öfver den trakt, som intresserar dem särskildt. Från Blekinge län har under flera år tillbaka sådant tillskott gifvits åt den geologiska undersökningen, och flere gånger har geologiska byrån utlofvat, att kartarbetet öfver denna trakt snart skulle oss delgivas; men oaktadt påminnelser skett, har något resultat ännu ej afhörts.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Vidare yttrade:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Då statsutskottet tillstyrkt beviljandet af det utaf Kongl. Maj:t äskade anslaget till geologiska byrån, så är det naturligtvis icke emot utskottets »kläm», utan mot ett yttrande i dess motivering, som jag har att anmärka och vid hvilket jag nu vill dröja något.

Utskottet är icke tillfredsstäldt med de af byrån utgifna jordartskartor, hvilka tillika innehålla terrängbeteckning; de vore icke fullt tydliga, och utskottet uttalar för öfrigt sitt tvifvel, huruvida detta slags kartor verkligen äro till någon nytta för jordbruket samt huruvida icke till följd häraf utgifvandet af dessa kartor möjligen borde upphöra. Såsom kammarens ledamöter torde veta, utgäfvos under en följd af år kombinerade jord- och bergartskartor utan terrängbeteckning, hvilka kartor utgäfvos i en skala af 1: 50,000. De voro visserligen rätt tydliga, men också dyra, och tillika anmärktes mot dem, särskildt af vetenskapsmän, som äro anhängare af glacialteorien, att de just saknade terrängbeteckning; man ville nemligen, att jordarternas relation till terrängen skulle kunna ses å dessa kartor. Så länge man emellertid ville, att kartorna skulle vara både jord- och bergartskartor, lät det sig icke göra att taga med terrängen å kartorna, ty då skulle dessa fått för många färger och derigenom blifvit afsevärdt mindre tydliga.

År efter år gjordes emellertid försök att göra kartorna tydligare, och slutligen trodde man sig år 1896 hafva kommit till ett tillfredsställande resultat. Det förslag, som då framställdes och blef af regeringen godkänt, var framlagdt af den geologiska undersökningens dåvarande chef. Det förordades, på ett enda undantag när, af kartverkskommissionens samtliga ledamöter, bland dem äfven landtbruksstyrelsens chef, och tillstyrktes slutligen af två på den geologiska forskningens område så framstående män, som professorerna Sjögren och Nathorst. Det är ock att märka, att likartade jord- och bergartskartor med terrängbeteckning hafva funnits och fortfarande utgifvas i Frankrike, Italien, en del tyska stater, Schweiz, England, Ungern, Galizien och antagligen äfven i flera andra länder.

Nu anser man att kartbladet »Ulricehamn» icke är tillräckligt tydligt. Kammarens ledamöter hafva antagligen varit i tillfälle att bedöma detta, då bladet finnes uppsatt här i »sammanbindningsbanan». De kartblad, som år 1895 företeddes för statsutskottet,

lära nu hafva varit ett par andra blad, nemligen »Oskarshamn» och »Ottenby». Att de då gjorda anmärkningarna mot »Oskarshamn» voro befogade, synes framgå deraf, att bladet sedermera omarbetades. Huruvida nu Ulricehamnsbladet är tydligt nog, derom vill jag ej disputeras med statsutskottet; det beror ju egentligen på tycke och smak, men jag tror dock, att bladet är så tydligt man kan begära. Jemför man det med de främmande länders kartor, hvilka jag har här bredvid mig, så skall man finna, att dessa våra svenska kartblad icke stå efter de utländska i fråga om tydlighet.

Jag skall emellertid, med anledning af statsutskottets anmärkningar, icke underlåta att först från chefen för geologiska undersökningen och sedermera från kartverkskommissionen infordra yttrandet, huruvida någon ytterligare tydlighet i kartorna skulle kunna vinnas, och på samma gång begära upplysningar i anledning af de nyss af en talare på Blekingebänken gjorde anmärkningarna.

Då statsutskottet vidare uttalar ett tvifvel, huruvida ifrågasvarande geologiska kartor verkligen äro till nytta för jordbruket, så synes mig denna fråga väl mest bero på hvilket ändamål de äro afsedda att fylla. Icke kan det väl vara meningen att en dylik geologisk karta, i så pass liten skala som 1: 100,000, skall för den enskilde jordegaren uppfylla hans behof att hafva tillgång till en agronomisk egokarta, lika litet som vårt topografiska kartverk af samma skala kan för honom tjenstgöra såsom en landtmäterikarta öfver hans egor. Nej, dessa kartor äro afsedda för något annat, de skola utgöra öfversigtskartor öfver trakten, gifva upplysning om traktens natur och utvecklingsmöjligheter och på detta sätt, såsom erfarenheten visat, vid många tillfällen gifva en god ledning för bedömandet af åtskilliga på jordbruket och dess binärningar inverkan viktiga frågor.

Att geologiska undersökningen skulle upphöra med sin verksamhet, hvilken den, såsom jag anser, till heder för Sverige bedrifvit i öfver 40 år, detta kan naturligtvis, med hänsyn till vetenskapens, jordbrukets och bergsbrukets förenade intressen, icke komma i fråga, och har icke heller ifrågasatts af statsutskottet, som endast uttryckt sina tvifvel rörande nödvändigheten att från trycket utgifva resultaten af undersökningarna. Men jag vill såsom min åsigt framhålla, att om man föreskrifver, det kartorna icke skola utgifvas, och resultaten sålunda komma att opublicerade kvarligga i geologiska byrån, detta bestämdt skulle vara till skada för det geologiska arbetet och verka hämmande på detsamma. Enligt min tanke är det nemligen för de rekognoscerande geologerna nyttigt att ega den sporre för sin verksamhet, som ligger deruti att de veta, att resultaten af denna verksamhet underställas allmänhetens pröfning och således äro utsatta för dess kontroll. Kostnaden för publicerandet af dessa jordartskartor är för öfrigt ganska obetydlig. Med det nuvarande årsanslaget å 95,500 kronor medhinner man för utgifvandet af jordartskartor undersöka omkring 40 kvadratmil hvarje år. Ett kartblad omfattar nu 26½ kvadratmil, och således kan resultatet af ett års undersökning icke blifva mer än på sin högsta höjd 2 kartblad, för hvilka tryckningskostnaden uppgår till 1,500—1,800 kronor.

*Angående
anslag för
fortsättande
af de geolo-
giska under-
sökningarna
m. m.
(Forts.)*

Angående
anslag för
fortsättande
af de geolo-
giska under-
sökningarna
m. m.
(Forts.)

Rörande detta ifrågasatta upphörande af kartornas utgifvande vill jag slutligen erinra om ett exempel, men ett exempel af de slag, som icke böra efterföljas. För åtskilliga år sedan uppstod nemligen fråga om att icke vidare utgifva resultatet af det ekonomiska kartverksarbetet. Man stannade slutligen dervid, att utgifvandet på statens bekostnad af dessa kartor skulle upphöra. Jag vet nu åtminstone ett län, der de förberedande undersökningsarbetena länge pågått med dryga kostnader, men der utgifvandet af de redan till tryckning färdiga kartorna uteblef. Men i andra län, Vermlands, Elfsborgs, trädde lyckligtvis landsting och hushållningssällskap i det allmännas ställe och ombesörjde utgifningen.

Herr von Friesen: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet nämnde, att det blad, som nu finnes anslaget i sammanbindningsbanan, nemligen Ulricehamnsbladet, icke skulle hafva varit föredt vid 1895 års riksdag. Jag vill icke bestrida detta, men ber att få upplysa, att statsutskottet anhöll att nu få upp samma blad, som då företeddes, och utskottet fick nu Ulricehamnsbladet. Det 1895 företedda kartbladet var endast ett proftryck, och det var om detta, som statsutskottet då yttrade sig; sedermera har ett blad utkommit i bokhandeln med några förändringar, och det är en jemförelse mellan dessa två blad, som utskottet har anställt.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet ansåg, att tydligheten på denna karta är så god, som man kan önska sig med det framställningssätt, som der blifvit användt. Detta har utskottet icke heller bestridt; men utskottet har nu liksom år 1895 dragit i tvifvelsmål, huruvida det är rätt att bekosta en kartografisk framställning sådan som denna, der man på ett mycket mörkt underlag, den topografiska terrängbeteckningen, inlägger beteckningen af jordarterna medelst öfvertryckta färger. Det har synts utskottet, som om detta icke skulle kunna ske med *för lekmän* önskelig tydlighet, hvaremot utskottet icke velat bestrida att tydligheten är tillräcklig för vetenskapsmän. Såsom populär karta alltså skattar utskottet denna produktion icke synnerligen högt. Detta är utskottets ståndpunkt.

Det är sant, att man beträffande naturen och utvecklingsmöjligheten hos en trakt kan erhålla uppslag genom de geologiska kartorna, och utskottet har icke heller velat bestrida det; men för erhållande af upplysningar härom vänder man sig till geologiska byrån, der det finnes mycket bättre och fullständigare kartor. Der kan man i det fallet erhålla tillfredsställande besked utan denna publikation.

Det är som sagdt uteslutande mot denna publikation, mot denna art af publikation, som utskottet vändt sig. Här har sagts, att det skulle vara skada, om kartorna icke publicerades, ty då skulle man icke erhålla någon kontroll öfver det sätt, hvarpå geologiska byrån skötte sig, och det skulle icke heller vara tillfredsställande för tjänstemännen i nämnda byrå, om icke resultatet af deras arbete blefve publicerade. Detta vill jag icke heller bestrida, och utskottet har icke heller yttrat sig derom. Men jag tror, att deras tillfredsställelse, äfven såsom det nu är stäldt, måste vara ganska ringa. För min del får jag åtminstone säga, att om jag vore tjänsteman vid geolo-

giska undersökningen, så skulle jag icke känna mig synnerligen tillfredsstäld af att se resultatet af min verksamhet publicerad på det sätt, som skett genom de föreliggande kartorna.

Afven framhölls synnerligen starkt skadan af att nu afbryta denna publikation. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten vid att denna publikation ingalunda omfattar hela landet, utan blott ett jemförelsevis smalt bälte af landet från Oskarshamn till västkusten — och häraf har hittills endast kartbladet Ulricehamn utkommit. Undersökningarna i de södra delarna af Sverige hafva publicerats efter helt andra grunder, än som tillämpats på dessa kartor. Något helt blir det i alla händelser icke med detta kartverk.

Jag står alltså fortfarande kvar på utskottets ståndpunkt, att om dessa kartor icke äro till nytta i vetenskapligt hänseende, hvilket jag icke kan bedöma, så icke kan dem tilläggas synnerligt värde såsom populära kartor — något, hvarom kammarens ledamöter sjelfva hafva varit i tillfälle att öfvertyga sig, då Ulricehamsbladet under några dagar varit anslaget i sammanbindningsbanan.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundell: Det var med anledning af hvad som yttrades af representanten från Blekinge angående långsamheten af kartornas utkommande, som jag begärde ordet, och jag får säga, att vi i Kalmar län gjort samma erfarenhet i detta afseende. Det är nu mer än 10 år sedan undersökningarna började på Kalmarbladet, men ännu har det icke kommit någon publikation deraf. Jag ber därför få instämma med herr Kruses uttalande om önskvärdheten af större skyndsamtet vid publiceringen af de ifrågavarande kartorna.

Herr Ivar Månsson: Att det har dröjt med publiceringen af dessa kartor, har naturligtvis berott derpå, att man icke varit ense om huru de skulle utföras. Särskildt har dervid medverkat 1895 års Riksdags skrifvelse, på grund hvaraf geologiska byråns kartor ha måst undergå en förändring. Detta torde kunna anses som den hufvudsakliga anledningen till dröjsmålet.

Nu gäller frågan egentligen, huruvida man skall fortsätta med att göra dessa kartor på det sätt, som de nu göras, och hvarpå vi hafva sett prof, eller icke. Det gäller nu för Riksdagen att afgöra, huruvida den är nöjd med dem, sådana de äro, och anser, att de i sitt nuvarande skick kunna uppfylla det ändamål, som man med dem afsett. Det är gifvet, att om vi nu gilla och antaga dessa kartor, så måste man gå hela landet öfver och göra alla kartorna på samma sätt.

Nu förhåller det sig emellertid enligt min uppfattning så, att denna karta icke kan fylla de praktiska ändamål för jordbruket, som den är afsedd att fylla. Vi begära naturligtvis icke, att en sådan karta skall visa oss beskaffenheten af våra egor eller af hvarje särskild del af en socken, ty detta vore ju allt för mycket begärdt. Men deremot är efter min uppfattning den fordran fullt berättigad, att man af dessa kartor åtminstone någorlunda skall kunna få kännedom om jordarter och dylikt inom socknen i dess helhet, men detta är, så

*Angående
anslag för
fortsättande
af de geolo-
giska under-
sökningarna
m. m.
(Forts.)*

*Angående
anslag för
fortsättande
af de geolo-
giska under-
sökningarna
m. m.
(Forts.)*

vidt jag kan finna, äfven med allra bästa vilja i verlden omöjligt med dessa kartor, sådana de nu äro. Min uppfattning är, att man måste öfvergifva topografiska corpsens kartor, emedan det icke går att använda dem som underlag för jordartskartorna, så framt dessa skola kunna fylla behofven. Jag tror, att man måste taga dessa kartor i större skala, om de i ringaste mån skola kunna fylla sitt ändamål.

Det är detta, som man efter min uppfattning bör taga i öfvervägande och pröfva. Jag tror icke, att man så mycket skulle se på kostnaden för publicerandet af kartorna, för så vidt de kunde vara till något verkligt gagn. Men jag tror, att kartorna, sådana de nu äro, komma att mottagas med ytterst litet intresse och röna mycket ringa efterfrågan, och då man har topografiska corpsens kartor vid sidan af dessa, så tror jag, att det resultat, som genom de nu ifrågasvarande kartorna skulle vinnas, är mycket, mycket litet i praktiskt hänseende.

I vetenskapligt hänseende vill jag icke yttra mig om saken, men i praktiskt hänseende tror jag säkert, att allmänna omdömet skall vara sådant, som jag nämnt. Detta är anledningen till att några af oss gjort detta uttalande; och jag ber, att det tages i öfvervägande, huruvida det icke vore skäl att öfvergifva topografiska corpsens kartor som underlag för detta arbete.

Herr Lundell: Jag ber att få instämma i den siste ärade talarrens anförande och vill framhålla, att det sätt för utgifvandet, som begagnades för längesedan, nemligen i en skala af 1:50,000, uppfylde ändamålet, men att dels de kartor, som äro utgifna i en skala af 1:100,000, och dels åtskilliga, som äro utgifna i en skala af 1:200,000, äro så otydliga, att de icke motsvara det ändamål, som man egentligen afser med dessa kartor.

Herr Wavrinsky: Statsutskottet säger, att om dessa geologiska kartor äro i vetenskapligt hänseende påkallade, det tilltror sig icke utskottet att bedöma; men det torde kunna ifrågasättas, huruvida utgifvandet från trycket af berörda kartverk bör fortsättas. Med anledning derutaf och med anslutning till hvad jag yttrade vid föredragningen af denna punkt förra året ber jag att få uttala mitt beklagande, om utgifvandet af dessa kartor skulle upphöra. Hvad man har att anmärka mot dem är att det sätt, hvarpå de nu tillverkas, är olämpligt; och hvad man väntar för dem är en förbättrad metod för deras tillverkning.

De svenska kartorna äro lika goda som utlandets, menar herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Men detta torde ej vara fallet, ty det är att märka, att våra förhållanden äro mycket olika mot utlandets. Formationerna i Sverige äro så styckade, och våra geologers önskan att göra dessa kartor så fullständiga som möjligt hafva drivit dem måhända till ytterligheter, hvarigenom beteckningarna blifvit så hopade, att då dessa läggas på den topografiska kartans underlag, resultatet på en sådan karta som Ulricehamsbladets, hvilket dock icke är synnerligen ogynnsamt, blifvit allt annat än lämpligt för sitt ändamål. Men ännu värre blir det för de trakter, der

den topografiska kartan är mycket mörkare än vid den nyssnämnda; och det är fallet med flera kartor. Att detta icke är någon lös förmodan, framgår af ett uttalande i 1871 års kommission just af den nuvarande chefen för det geologiska kartverket, som, sedan han redogjort för främmande länders kartverk, säger:

»Jemför man vårt geologiska kartverk med hvilket som helst af ofvannämnda länders (Englands, Frankrikes, Preussens, Bäjerns och Schweiz') är det förras rikedom på geologiska konturer vid första ögonkastet påfallande, hvilket visar, att äfven i de fall, der våra kartors skala är den absolut större, är den dock i förhållande till hvad som skall utmärkas den relativt mindre. Orsaken härtill ligger i vårt lands egendomliga geologiska ytbildning, som är väsentligt olika med de flesta andra länders och betydligt svårare att på en karta troget framställa.»

Detta gör, att framställandet af terrängen på de geologiska kartorna i Sverige möter större svårigheter än i andra länder; och försöket att vinna bättre orientering på de geologiska kartorna genom att lägga topografiska corpsens kartor som underlag har icke lyckats. Alltsammans blir så grumligt och grötigt, att ändamålet förfelas. Att vetenskapsmän och geologer insett detta, finner man af förhandlingarna vid den sista kommissionen, den som dock slutligen stannade vid det nya systemets antagande på framställning af den geologiska undersökningens dåvarande chef. I kommissionens protokoll för den 24 maj 1893 läser jag ett uttalande af öfverdirektören Sidenbladh, hvilken sjelf är geolog och har deltagit i den geologiska undersökningen, ett uttalande, som styrker den uppfattningen, att dessa kartor, då de antogos, icke mötte allmänt gillande. Han sade, sedan han motiverat sitt uttalande: »*Derför borde den föreslagna förändringen icke genomföras, utan det nuvarande systemet bibehållas oförändradt.*» Och han upprepade sedermera denna mening under sitt senare anförande: »Att nu införa ny skala och utgifva två slags kartor vore desto olämpligare, som ett alltför litet område återstår att kartlägga i södra och mellersta Sverige. *Frågan om denna förändring vore derför nu så att säga för sent väckt.*»

Med honom instämde då öfverdirektören Odelberg två gånger; och då frågan afgjorts, reserverade sig denna gång såväl herr Sidenbladh som herr Odelberg. Det är att märka, att herr Sidenbladh är fackman. Herr Odelberg representerade landtbruket. De öfriga, med undantag af kartverkets chef, äro topografer och äro såsom sådana naturligtvis benägna att se en fördel deri, att topografiska corpsens kartor här komma till användning.

Jag hoppas, att, då denna viktiga fråga skall afgöras, den omständigheten, att en grumlig och mindre lyckad karta nu utföres, icke skall gifva anledning till att man upphör med utgifvandet af dessa kartor, utan att man må taga i öfvervägande, huruvida icke kartorna borde utgifvas efter den gamla metoden hellre än efter den nya metoden att upplägga dem på topografiskt underlag. Och jag vill för min del uttala min öfvertygelse, att det vore lämpligt och nödvändigt för vinnande af det afsedda ändamålet att återgå till de äldre kartorna, *plankartorna*.

*Angående
anslag för
fortsättande
af de geolo-
giska under-
sökningarna
m. m.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen i detta ämne afslutad. Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 35—40.

Biföllos jemväl.

*Angående
ökning af
fonden för
fiskerinäringens
befräm-
jande.*

I *punkten 41* hemstälde utskottet i anledning af inom kamrarne väckta motioner: 1:o) att Riksdagen må för sin del besluta de ändringar i gällande vilkor för låns erhållande ur fonden för fiskerinäringens befrämjande, att tiden för lånens amortering bestämmes till högst 10 år, och att räntefrihet medgifves för första året, under hvilket lånet innehafves; samt

2:o) att för höjande af fonden för fiskerinäringens befrämjande må å extra stat för år 1900 beviljas ett anslag af 100,000 kronor.

Efter föredragning af punkten lemnades ordet till

Herr Lundgren, som anförde: Herr grefve och talman, mina herrar! Ehuru icke motionär i den föreliggande frågan, har jag likväl såsom en af Bohusläns representanter ansett mig böra säga några ord derom. Jag vill nemligen konstatera, att denna fråga omfattas med mycket lifligt intresse i Bohuslän. Och det kan icke vara underligt, då den handlar om en för länet så vigtig näring som fiskerinäringen. För en tidsenlig utveckling af denna är det af stor vikt, att fiskaren får trampa på eget däck och sjelf bestämma öfver sina åtgärder. Detta är emellertid icke förhållandet i andra länder, der på senare åren stora och kapitalstarka bolag egnat sig åt fisket. Detta har haft till följd liksom på andra områden, att strider mellan kapital och arbete framträdt. Det är därför som jag anser, att den motion, som här är i fråga, går i den för Bohusläns behof rätta riktningen. Och jag ber att å länets och dess näringsidkares vägnar få uttala ett tack till statsutskottet, som behjertat länets stora behof. Jag är öfvertygad om, hvad också utskottets motivering gifver vid handen, att, när det kan komma att begäras ytterligare ökadt anslag för samma behof, utskottet och Riksdagen också skola behjerta detta behof och bifalla hvad länet anser sig behöfva begära. Och därför kan jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Friesen yttrade härefter: Då denna fråga blifvit bragt på tal, kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten derpå, att det i förevarande fall icke är tillräckligt, att Riksdagen träder emellan, ty de fel, som i fråga om fondens förvaltning hittills varit rådande, träffa landstingen och hushållningssällskapen. Att fonden icke hittills blifvit till fullo använd, beror uteslutande på vederbörande landsting eller hushållningssällskap och icke på de bestämmelser, som Riksdagen meddelat.

Med anledning af det stora intresse, som den föregående talaren synes egna åt denna fråga, är jag öfvertygad om att han äfven tagit i betraktande att, för att något skall kunna vinnas med denna fond,

för hvilken statsutskottets ledamöter lifligt intressera sig, det äfven är nödvändigt, att något göres från länens sida. Utskottet har i sitt betänkande påpekat det missförhållande, att de, som söka lån från denna fond, få vänta länge, innan de erhålla besked på sina låneansökningar. Det har upplysts, att de kunna få vänta ända till sex à åtta månader, innan de efter gjord ansökning kunna utfå de begärda lånen. Då man tager i betraktande, att i sparbanker och andra banker en lånesökande har anspråk på att utfå ett begärdt lån helst samma dag ansökningen derom ingifvits och senast påföljande dag, så torde man lätt inse, att det icke är något lämpligt sätt för utlåning från denna fond, som hittills praktiserats. Detta är enligt min tanke en vigtig omständighet att taga i betraktande, om man verkligen vill hafva något gagn af denna fond, och mig samt utskottets öfriga ledamöter har det syntts, som om denna omständighet medverkat till att denna fond hittills icke fått någon större användning.

Angående ökning af fonden för fiskerinäringens befrämjande.
(Forts.)

För att hvad Riksdagen beträffar än ytterligare främja detta mål, har, tror jag, utskottet föreslagit ganska välbetänkta bestämmelser, särskildt den, att räntefrihet skulle lemnas vederbörande landsting och hushållningssällskap under det första året. Räntefoten är ju redan förut lägre än på andra håll, och vill man nu dertill — som sagdt — ställa expeditionen någorlunda coulant, så tror jag, att fonden, äfven om den erhåller den nu föreslagna tillökningen, verkligen skall komma till full användning.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Sedan härefter *punkten 42*, afseende anslag till anordnande af fabriksinspektion, blifvit föredragen, anförde:

Herr David Bergström: Herr talman! Emot den af statsutskottet gjorda hemställan har jag icke något att invända; tvärtom anser jag, att de framställningar från yrkesinspektörerna, som gifvit anledning till Kongl. Maj:ts proposition till årets Riksdag i denna fråga, varit mycket befogade och behjertansvärda.

Jag begagnar emellertid tillfället att uttrycka min förvåning deröfver, att yrkesinspektörernas berättelser för år 1897 ännu icke blifvit genom vederbörandes, civildepartementets eller kommerskollegii, försorg utdelade här i kammaren. De borde dock kunnat hinna hit till den dag, då kammaren skall besluta rörande anslagen under sjetta hufvudtiteln. Ty det kan väl icke vara meningen, att dessa berättelser för framtiden skola, likasom en del från generalstaben utgående trycksaker, endast tillhandahållas Första Kammarens ledamöter.

Till utskottets hemställan i denna punkt anhåller jag i alla händelser att få yrka bifall.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

I fråga om *punkten 43*, rörande anslag till förekommande och
Andra Kammarens Prot. N:o 10.

hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen, hvilken härefter föredrogs, yttrade:

Herr Laurell: Herr talman, mina herrar! Innan kammaren fattar beslut i denna fråga, ber jag med anledning af åtskilliga kända förhållanden inom min ort få på det kraftigaste understryka hvad utskottet i sin motivering anmärkt, nämligen att utskottet velat ifrågasätta, huruvida de vilkor för erhållande af tuberkulinundersökning på statens bekostnad, som, på sätt af statsrådsprotokollet inhemtas, Kongl. Maj:t den 4 november 1898 föreskrifvit, må kunna anses vara i allo väl afvägda. Särskildt finner jag i likhet med utskottet det mindre lämpligt, att bland de åtgöranden för tuberkulosens utrotande, hvilka påbudits såsom vilkor för erhållande af förnyad undersökning, i främsta rummet framhållits, att de friska djuren skola inom viss tid efter den första undersökningen afskiljas från de reagerande, ty detta synes förutsätta, att de ladugårdsegare, hvilka äro nog olyckliga att i sina ladugårdar hafva såväl sjuka som friska djur, skulle nödgas bygga särskilda ladugårdar och hafva särskilda ladugårdsskötare för friska och sjuka djur för att kunna erhålla förnyad undersökning. Det torde därför vara högst önskvärdt, att Kongl. Maj:t täcktes medgifva en hvar ladugårdsegare, som för smittoämnets utrotande vidtagit alla de åtgärder, som utan oskäligen ekonomiska upoffringar kunna vidtagas, rättighet att få förnyad undersökning af sin ladugård, på det att ändamålet med ifrågavarande anslag måtte kunna med större säkerhet vinnas. För öfrigt anhåller jag att få instämna uti utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Bifölls.

Punkten 45.

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.

Utskottet hade i denna punkt i anslutning till Kongl. Maj:ts framställning hemställt, att Riksdagen må på extra stat för år 1900 till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 375,000 kronor att, utöfver förut anvisadt belopp, användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i 1900 års verldsutställning i Paris och till understöd åt teknici och arbetare för att besöka nämnda utställning.

Mot utskottets förenämnda hemställan hade gemensam reservation afgifvits af herrar *P. Pehrson, P. Ersson, S. G. von Friesen, H. Andersson, K. A. Kihlberg, S. O. Nylander, C. Persson, N. Boström, I. Månsson, O. Larsson, O. Erickson* och *J. A. Sjö*, hvilka ansett, att utskottets hemställan bort hafva följande lydelse: att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen på extra stat för år 1900 till Kongl. Maj:ts förfogande ställer ett anslag af 275,000 kronor att, utöfver förut anvisadt belopp, användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i

1900 års verdensutställning i Paris och till understöd åt teknici och arbetare för att besöka nämnda utställning.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr von Friesen: Herr talman. Jag skall anhålla att i största korthet få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr vice talmannen Swartling: Herr talman! Jag skall i motsats mot den föregående ärade talaren anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag kan icke neka till att det förvånat mig att finna denna reservation af dem utaf kammarens ledamöter, som deltagit uti statsutskottets behandling af denna fråga. Jag har nemligen icke kunnat finna annat, än att äfven *dessa* ledamöter varit öfvertygade om behovet af det belopp, som Kongl. Maj:t äskat. Reservanterna förneka nemligen icke, att de förändringar med afseende å anordnandet af 1900 års verdensutställning i Paris, för hvilka redogjorts i statsrådsprotokollet, gifva berättigad anledning till ökning af det utaf 1897 års Riksdag beviljade anslag för Sveriges deltagande i utställningen, men deremot anse reservanterna, att utskottet icke bör frågå den af utskottet år 1897 utan meningsskiljaktighet intagna och af Riksdagen godkända ståndpunkt, enligt hvilken för utställningen, sådan densamma ursprungligen planlagts, ett anslag af 200,000 kronor ansetts tillfyllestgörande. Häraf skulle man kunna haft anledning förmoda, att de skäl, som föranledt denna enighet inom statsutskottet och uti Riksdagens beslut, varit synnerligen starkt talande. Så var dock icke förhållandet, och jag ber därför att något få erinra om frågans behandling vid 1897 års riksdag.

Sedan statsutskottet i det betänkande, som angick det af Kongl. Maj:t då begärda anslag af 300,000 kronor för Sveriges deltagande uti ifrågavarande utställning, först framhållit, att utskottet för sin del icke vore öfvertygadt om att deltagandet i dessa internationella utställningar skulle åt vårt lands näringar bereda fördelar, som kunde motsvara de för statsverket deraf föranledda kostnader, men att utskottet äfven ansåge, att det icke funnes något val, enär nästan alla bildade nationer förklarar sig vilja deltaga i Pariserutställningen och Sverige derfor ej gerna kunde uteblifva, så fortsätter utskottet: »dock torde omständigheterna icke påkalla, att anslaget för detta ändamål sättes högre än till det belopp, som af Riksdagen beviljades för vårt lands deltagande uti 1878 års utställning i Paris eller till 200,000 kronor», och utskottet slutar med att tillägga, att af denna summa bör jemväl understöd åt teknici och arbetare för besökande af nämnda utställning kunna utgå. Det var således blott och bart en *förmodan*, som utskottet uttalade; det *trodde*, att omständigheterna icke gjorde det nödvändigt att gå längre. Det var alls ingen vederläggning af de beräkningar, som kommerskollegium uppgjort och Kongl. Maj:t framlagt. Så mycket mera förvånande var denna utskottets förmodan, som det icke borde varit för utskottet obekant, hurusom kostnaderna för anordnande och prydnad af utställningar från tiden för den ena

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.*
(Forts.)

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.*
(Forts.)

utställningen till tiden för den andra alltjemt vuxit alldeles ofantligt. Att man äfven i vårt broderland Norge tagit hänsyn härtill i motsats mot hos oss framgår deraf, att Norge, som för sitt deltagande i utställningen i Paris 1889, sålunda vid en oss närmare liggande tidpunkt, hade anslagit en summa af 100,000 kronor, nu ansett sig böra bevilja ett anslag af 400,000 kronor för deltagande i 1900 års verldsutställning eller fyra gånger så mycket som år 1889. Dervid är äfven att märka, att för utskottet icke bort vara obekant, att verkliga kostnaden för Sveriges deltagande i 1878 års utställning i Paris uppgick till närmare 300,000 kronor eller omkring 270,000 kronor, hvaraf utgick till understöd åt teknici och arbetare allenast ett belopp af 3,000 kronor, för hvilket ändamål ett belopp af 25,000 kronor nu var ifrågasatt. Utskottet tillstyrkte således i sjelfva verket en mindre summa än den, som utgick 1878.

Hvad enigheten inom utskottet och Riksdagen beträffar, så tror jag för min del, att man kan anse orsaken dertill hafva varit den, att man inom utskottet icke ansåg det vara skäl att tvista om denna fråga, då man var fullt öfvertygad derom, att Kongl. Maj:t närmare tiden för utställningen i alla händelser skulle nödgas begära ett ökad t anslag. Dertför kunde man se tiden an. — Äfven inom Riksdagen ansåg man nog också af samma orsak det icke vara anledning att spilla mycken tid på denna fråga. — Jag tillät mig emellertid vid föredragningen af statsutskottets betänkande här i kammaren att erinra, att jag för min del fann det belopp af 200,000 kronor, som statsutskottet tillstyrkt, alldeles otillräckligt, och jag tillät mig till och med draga i tvifvelsmål, huruvida ens det belopp, som Kongl. Maj:t begärt, skulle komma att visa sig tillräckligt. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet fann sig äfven föranlåten förklara, att han skulle nödgas i frågan återkomma till Riksdagen; och detta har också inträffat. Vid det förhållande, att utskottets samtliga ledamöter tyckas hafva varit ense om att den begärda summan skulle vara behöflig, synes det mig, som om det skulle varit lämpligare, om reservanterna uttryckt sig på annat sätt än att säga, som de nu göra, »att utskottet anser någon anledning att bevilja det belopp af 100,000 kronor, hvarmed det af Kongl. Maj:t 1897 begärda anslaget af Riksdagen minskades, så mycket mindre förefinnas, som, derest detta belopp skulle befinnas vara oafvisligen behöfligt, Kongl. Maj:t icke lärer sakna utvägar att med särskildt för industriens behof afsedda medel fylla den brist, som möjligen kan uppstå». Beträffande denna sak vill jag säga, att jag icke tycker det vara riktigt att så der gifva anvisning på fonder, som äro för industriens behof afsedda. Visserligen är den nu ifrågavarande utställningen en konst- och industriutställning, men i betraktande af att industriidkarne i vårt land icke hafva önskat att deltaga i denna utställning, utan snarare önskat att icke behöfva göra det, men nu nära nog tvingas dertill, kan man knappast finna det lämpligt, att för åstadkommande af medel för landets deltagande i utställningen man skall gifva anvisning på fonder, som äro afsedda mera direkt för industriens gagn. Men oafsedt detta, synes det mig vara en betänkelig sak att gifva Kongl. Maj:t sådana der vinkar, sådana der anvisningar, att, då icke det

eller det beviljas, Kongl. Maj:t kan taga ur fonder. Jag tycker i alla händelser, att det icke är Riksdagen värdigt att, om Riksdagen icke kan förneka behöfligheten af ett anslag, då icke också bevilja hela den erforderliga summan. Det kan icke nekas, att det belopp, som här är fråga om, nemligen i sin helhet 575,000 kronor, är stort. Men jemför man det med hvad andra länder, i storlek närmast jemförliga med oss, hafva beviljat, är summan relativt ganska liten. De i statsrådsprotokollet nämnda staterna, Nederländerna, Schweiz, Rumänien och Belgien, äro i folkmängd icke så synnerligen öfverlägsna vårt land, men hafva beviljat ofantligt mycket större summor.

Jag vill tillägga, att det icke lär lida något tvifvel om att, för den händelse kamrarna stanna i olika beslut i denna fråga, vid den gemensamma voteringen utskottets förslag kommer att segra, och jag vill under sadana förhållanden hemställa, om det icke vore lämpligare och kammaren mera värdigt att redan nu gifva sitt bifall. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Såsom kammarens vice talman nyss erinrat, medgifva reservanternas från denna kammare, att de förändringar med afseende på anordningen af 1900 års verdensutställning i Paris, för hvilka blifvit i statsrådsprotokollet redogjort, uppenbarligen påkalla en väsentlig ökning af det af 1897 års Riksdag beviljade anslag för Sveriges deltagande. Icke heller emot det belopp, hvar till den tillökning i kostnader, som här af föranledts, blifvit af Kongl. Maj:t beräknad, hafva reservanternas något att erinra; likasom de icke haft någon invändning emot att höja anslaget till arbetarnes resor till Paris. Det är sålunda icke någon meningsskiljaktighet i afseende på dessa frågor mellan reservanternas och Kongl. Maj:t, och jag kan icke annat än uttala min tacksamhet för att kammarens ledamöter inom statsutskottet icke tvekat att tillstyrka ett så stort anslag utöfver hvad förut varit beräknadt, utan ansett, att det verkligen varit nödvändigt att göra det. Så långt råder ju enighet oss emellan. Men reservanternas från denna kammare säga, att, då Kongl. Maj:t år 1897 begärde 300,000 kronor, Riksdagen nedsatte denna summa till 200,000 kronor; och denna nedsättning vilja de nu vidhålla. Det gäller således här, om det för utställningen nödiga beloppet skall nedsättas med 100,000 kronor. Att icke beslutet år 1897 föregicks af någon utredning angående möjligheten af en sådan nedsättning, det har herr vice talmannen redan framhållit. Emellertid har jag redan med anledning af Riksdagens beslut år 1897 och nu med anledning af reservationen från denna kammare låtit anmoda utställningens bestyrelse att noggrant undersöka, om icke någon nedsättning i de beräknade kostnaderna vore möjlig. En sådan undersökning, mycket noggrann, har skett och har resulterat deri, att en sådan nedsättning icke går för sig. Jag har i dessa dagar från utställningens generalkommissarie erhållit en promemoria, innehållande en beräkning öfver kostnaderna. Den visar — jag ber kammaren om ursäkt, att jag måste komma med några siffror — den visar, att kostnaderna för komitén här hemma och för generalkommissariaten uppgå till 55,600 kronor; kost-

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.*
(Forts.)

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris
(Forts.)

naderna för anordningarne i Paris inom de olika utställningsgrupperna 93,800 kronor; kostnaderna för konstafdelningen enligt professor Björcks uppgift 25,000 kronor; kontorskostnader i Paris 24,000 kronor; kostnader för vakthållning 22,400 kronor; arbetskostnader för uppställning och nedtagande af utställningsföremål 24,500 kronor; kostnad för en katalog 10,000 kronor; s. k. installationskostnader, d. v. s. golf etc. för en yta af 3,400 kvadratmeter, 61,200 kronor. Här är verkligen en nedsättning i det belopp, som Kongl. Maj:t beräknat, en nedsättning med 3,000 kronor, beroende derpå, att, till följd af att de enskilda kanonverkstäderna icke anmält sig till deltagande i utställningen, Sverige icke kommer att begagna sig af det medgifna utrymmet inom den 18:de gruppen. Vidare hafva vi oförutsedda utgifter, fraktkostnader, sjö- och brandassurans, jurymäns resor etc. 83,500 kronor, ett enligt fackmäns åsigt mycket lågt belopp, hvilket också bevisas deraf, att vid utställningen 1878 ensamt frakten gick till omkring 68,000 kronor. Härmed kommer man till ett belopp af 400,000 kronor. Läggas nu härtill 50,000 kronor för arbetares resor och slutligen 100,000 kronor för densärskilda utställningspaviljongen vid Quai d'Orsay, så äro vi uppe vid 550,000 kronor. Då återstår endast 25,000 kronor att — såsom man säger — vinka på, och jag tror, att hvar och en, som känner till utställningars mekanism och vet, att, huru noga man än beräknar, det alltid på sista tiden kommer en och annan opåräknad utgift, måste medgifva, att det inför sådana siffror icke kan vara tal om någon nedsättning.

Då nu de allmänna utställningskostnaderna uppgå till 400,000 kronor och arbetarnes resor beräknats till 50,000 kronor och någon nedsättning i dessa båda poster icke kan ega rum, ligger det ju närmast till hands att tänka på, om man icke skulle kunna inbespara de 100,000 kronorna genom att stryka paviljongen vid Quai d'Orsay, då den är beräknad att kosta just 100,000 kronor. Men för min del anser jag, att en sådan åtgärd vore betänklig, och att det vore beklagligt, om Kongl. Maj:ts regering skulle finna sig nödsakad dertill. Ty, mina herrar, sedan planen för 1900 års utställning i Paris blifvit sådan, att icke — såsom vid de äldre utställningarna — hvarje land har sin egen utställning, utan länderna inrangeras i grupper, ordnade efter föremålens art, löpa, såsom i statsrådsprotokollet framhållits, särskildt de mindre länderna en viss fara att drunkna i massan. Då ligger räddningen i dessa särskilda paviljonger, hvilka också omfattats med allmänt intresse af de olika länderna, som der hafva ett tillfälle att visa det karakteristiska och särskildt utmärkande för hvar och ett af dem. Hvad särskildt den utställningspaviljong beträffar, som vi der skulle hafva, tror jag, att den komme att blifva ganska lyckad såväl i fråga om arkitektur — Bobergs planritning — som i fråga om inredning. Den är afsedd att gifva en bild af vår nationella slöjd och af vår natur. Der hafva hushållningssällskapen från de 3 landskapen Skåne, Östergötland och Dalarne lofvat anordna utställniug af hemslöjd med arbetande personer; och lyckas utställningens bestyrelse finna offervilliga personer, är det meningen att der anordna stora panoramabilder öfver Norrlands natur, vinter och sommar, med de stora malmbergen, efter förebild — fastän i större

skala — af hvad vi hade på utställningen här hemma år 1897. Förslaget om dessa separatpaviljonger har utaf andra i utställningen deltagande länder omfattats med stort intresse, och särskildt anstränger sig, efter hvad jag vet, Norge på det ifrigaste att få sin utställning verkligt framstående. Jag tror därför, att det icke vore bra att öfvergifva separatpaviljongen.

I detta sammanhang tillåter jag mig säga, att, efter de upplysningar jag erhållit, Sverige bör kunna få heder af sitt deltagande i 1900 års verdensutställning. Vår metallindustri, i afseende på hvilken det är af vigt att uppträda på ett framstående sätt, kommer att representeras af bland andra sådana verk som St. Kopparbergs bergslag, Iggesund, Fagersta, Avesta och Uddeholm. Bolagen Separator och Radiator komma med, Separator i egen byggnad. Pappersindustrien blir väl representerad. Tändsticksindustrien kommer att uppträda både med arbetande maskiner och med färdiga produkter. Inom maskinindustrien komma träförädlingsmaskiner att utställas; och här kommer äfven Ludvigsberg att deltaga. Våra skolor komma också med; Tekniska skolan och Stockholms folkskolor med utställningar, som säkerligen skola hedra oss. Inom konstindustrien få vi med våra båda stora keramiska fabriker, Rörstrand och Gustafsberg. Vi få med Handarbetets vänner, Giöbel, åtskilliga guldsmeder och prof på möbeltillverkningen.

Härtill kommer en biologisk utställning, för en kostnad af 25,000 kronor, hvilket belopp sammanskjutits inom träindustrien.

Detta är endast några stora drag af Sveriges deltagande i utställningen, hvilka jag velat anföra för att framhålla, att, efter hvad jag tror, vid skola få heder af detta vårt deltagande. Men att så kunnat ske, att vi kunnat få sådant deltagande, har endast berott på en verkliga storartad offervillighet hos våra industriidkare. Det är visserligen sant, att staten betalar de s. k. allmänna kostnaderna; men I veten alla, mina herrar, att deltagandet i sådana utställningar — framför allt när platsen för utställningen är så långt aflägsen som Frankrike är från Sverige — i alla fall är förenadt med mycket dryga utgifter för den enskilde utställaren. Och dessa utgifter — herr vice talmannen erinrade derom — bereda ju icke utställaren egen fördel. Ty någon omedelbar, någon snart inträdande vinst af deltagandet i utställningen är ju icke att vänta, särskildt icke i tider sådana som dessa, då våra svenska industriidkare, tack vare uppsvinget inom landet, här hemma hafva full afsättning för så mycket de kunna tillverka. Nej, våra industriidkare deltaga i utställningen med det bästa, som de kunna åstadkomma, för att derigenom göra heder åt Sverige. Det är en representationskostnad — och en icke ringa sådan — för fosterlandet, som industriidkarne härvidlag offervilligt åtaga sig.

När nu så är, att vi icke kunna minska kostnaderna; när vidare så är, att, efter hvad jag tror, vi icke böra stryka den särskilda paviljongen och på det sättet bespara medel — ja, då återstår väl icke någon annan utväg än den, på hvilken reservanterna pekat, eller att »med särskildt för industriens behof afsedda medel fylla den brist, som möjligen kan uppstå». Jag antager, att det är manufaktur-

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.*
(Forts.)

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)

förlagslånefonden, på hvilken reservanterna här syftat. Denna fond uppgick vid 1898 års slut till, i rundt tal, 2,880,000 kronor, och dess inkomster utgjorde under samma år 108,000 kronor. Men från dessa 108,000 kronor afgå omkring 50,000 kronor, utgående dels såsom fast anvisade aföningar och pensioner, dels såsom understöd åt Sveriges allmänna exportförening — detta anslag har utgått under en lång följd af år och utgör för närvarande 15,000 kronor — dels ock till materialprofningsanstalter och åtskilliga andra industriella behof. Den del af räntorna — ty någon kapitalminskning skulle väl här icke ifrågakomma — som återstår efter afdrag af dessa 50,000 kronor, är ju afsedd att dermed understödja industrien, att gifva den medel till sådant, som den icke mäktar sjelf föranstalta, såsom nya försöksanstalter, reseunderstöd och dylikt. Jag hemställer nu till kammaren, om det kan vara billigt — då våra industriidkare med stora kostnader deltaga i denna utställning — att fylla den brist, som, derest nödiga medel icke anvisas, kommer att uppstå, genom att taga dessa felande medel från den fond, som just är afsedd att vara industrien till hjälp, genom att sålunda minska de tillfällen, som Kongl. Maj:t har att understödja industrien. Detta synes mig vara ungefär liktydigt med att taga bristen, dessa 100,000 kronor, från industrien sjelf. Jag kan icke anse detta vara fullt riktigt.

När ärendet förra gången förevar till behandling och då rörde sig om ett belopp af 300,000 kronor — och det är ju egentligen härom, som äfven nu är fråga, ty vi äro ense om det tillskott öfver 300,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt — när, säger jag, frågan om ett anslag af 300,000 kronor förevar vid 1897 års riksdag, tillät jag mig såsom min uppfattning uttala, att det belopp, hvarom statsutskottet hemställt och som sedermera af Riksdagen beviljades, icke vore tillräckligt, utan att Kongl. Maj:t skulle nödgas återkomma till Riksdagen med en förnyad framställning i ämnet. Derpå genmälde inom medkammaren andra utgiftsafdelningens inom statsutskottet dåvarande ordförande, herr Billing, att han förestälde sig, att, derest beloppet icke vore tillräckligt, Kongl. Maj:t skulle komma med efterräkningar, och att Riksdagen icke skulle underlåta att också betala företedda räkningar. Jag har måst komma tillbaka med dessa 100,000 kronor, och jag hoppas, att kammaren nu måtte å sin sida handla i enlighet med detta uttalande af afdelningens dåvarande ordförande och betala räkningen, d. v. s. bevilja beloppet.

Jag instämmer med herr vice talmannen i hans yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Elowson: Herr grefve och talman! Enligt min uppfattning kunna giltiga skäl anföras därför, att regeringen begärt ett tillägg till det förut beviljade anslaget för Sveriges deltagande i pariserutställningen år 1900 och att detta tillägg föreslagits till 375,000 kronor. Kammaren har nyss fått en bekräftelse på behöfligheten af detta belopp genom de beräkningar, som framlagts af herr statsrådet och chefen för civildepartementet.

Bland de motiv, som förekomma för beviljande af ifrågavarande anslag, vill jag särskildt framhålla, att genom utställningen skulle be-

främjas en större afsättning på världsmarknaden af svenska produkter. Detta är, mina herrar, en synpunkt, som i närvarande tid behöfver särskildt tagas i betraktande. Den handelspolitik, som nu råder i vårt land, har fört oss in i en mycket sällsam situation. I statskassan hopar sig öfverflöd, på samma gång som i landet råder en betänkelig brist på betalningsmedel till utlandet. Då jag i slutet af förra året under december månad kritiskt granskade de rapporter, som af svenska bankerna afgifvas, fann jag, att deras betalningsbalans till utlandet försämrats med 28 millioner kronor under ett år, räknadt från den sista november 1897. På ett år, från slutet af november 1897 till slutet af november 1898, har alltså bankernas betalningsbalans till utlandet försämrats med 28 millioner kronor. Under sådana förhållanden synes det mig, som om landet borde vidtaga särskilda ansträngningar för att kunna tillkämpa sig vidgadt område på världsmarknaden. Ett medel härtill skulle vara att genom deltagande i verdensutställningen i Paris bereda kännedom om svenska alster. Detta är visserligen blott *ett* medel, och jag tror, att, till följd af den betänkelige brist på betalningsmedel till utlandet, som jag nyss nämnde, Riksdagen, innan den avslutas, måste anlita mera kraftigt verkande medel.

Taga vi i betraktande landets allmänna läge, framgår äfven deraf behöfligheten och nödvändigheten för Sverige att underlätta sin exporterande verksamhet. Vi hafva med utländska penningar byggt ett storartadt jernvägsnät; vi skola för dessa penningar betala ränta till utlandet; vi importera åtskilliga förnödenheter, och allt detta måste vi betala genom vår export. Om exporten icke räcker till, kommer således Sverige att få röna ganska stora olägenheter i kommersiellt hänseende. Det förefinnes ett tillfälle att göra den bättre svenska industrien känd på världsmarknaden, och detta tillfälle böra vi nu icke försumma.

Slutligen vill jag uttala min åsigt rörande reservanternas förmenande, att »Kongl. Maj:t icke lärer sakna utvägar att med särskildt för industriens behof afsedda medel fylla den brist, som möjligen kan uppstå.» Det synes mig, som om denna hänvisning icke skulle vara i konstitutionellt hänseende synnerligen korrekt. Vill man målet, d. v. s. deltagandet i utställningen i Paris, så bör man också vilja medlet och sålunda bevilja de för detta deltagande nödiga penningssummor. Att gifva Kongl. Maj:t en anvisning om, eller att till och med blott häntyda på, att Kongl. Maj:t skulle kunna använda medel, som icke äro för ändamålet afsedda — det är för mig icke tilltalande.

På dessa grunder, herr grefve och talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Kardell: Herr talman, mina herrar! Jag ber att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan, att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 375,000 kronor att användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i 1900 års verdensutställning i Paris m. m. Jag kan icke föreställa mig annat, än att vårt lands värdighet kräfver, att vid ett tillfälle sådant som detta vi icke visa oss sämre än andra folk. Jag ber särskildt att få framhålla den stora industriella utvecklingen i landet, en utveckling, som gör det till en nödvändighet för

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.*
(Forts.)

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.*

oss att, genom att bevilja det högre beloppet, sätta så många teknici och arbetare som möjligt i tillfälle att besöka utställningen i Paris. Herr talman! Jag inskränker mig för öfrigt till att yrka bifall till utskottets framställning.

Med herr Kardell förenade sig herrar *Crusebjörn, Pantzarhielm, Nydahl* och *K. G. Karlsson* i Göteborg.

Vidare yttrade:

Herr von Friesen: Herr talman! I denna punkt har jag den glädjen att kunna uti allt väsentligt instämma med herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Afven jag har varit för denna utställning, och jag tror, att det är nödvändigt, att vi blifva på densamma väl representerade. Detta är en uppfattning, som jag hade år 1897 och som jag fortfarande har. Nu är det fråga om, huruvida man icke kommer till samma mål genom reservationen som genom utskottets förslag. Jag för min del tror detta.

I en sådan sak som denna är det för utskottet ganska svårt att pröfva, till hvilket quantum utgifterna böra gå. Herr vice talmannen kritiserade 1897 års statsutskott därför, att det icke hade anfört tillräckliga skäl för sin afprutning.

Vi skulle således kunna i utskottet beräkna de särskilda utgiftsposterna. Jag föreställer mig dock, att detta är väl mycket begärdt — att tillförlitligt göra en sådan beräkning har visat sig vara svårt till och med för dem, som skola vara fackmän på detta område, nemligen utställningskomiterade. Vi hafva då inom utskottet icke haft annat att göra än att se till, om vi kunde få in något motiv till sparsamhet. Om man blott beviljar allt, som begäres, om man öser på penningar, så saknas för vederbörande, som hafva att handlägga frågorna, sådant motiv. Om det deremot något bromsas, så förefaller det, som om deruti skulle finnas en anledning för dem, som hafva hand om dessa saker, att se till, att de icke slösa med penningarne. Vi äro icke emot de utgifter, som verkligen erfordras, för att Sverige skall blifva på ett värdigt och fullt tillfredsställande sätt representeradt; men för allt, som kommer under rubriken slöseri, för detta ha vi icke någon sympati. Nu kunna vi icke sätta oss emot dessa sakkunnige och kritisera de särskilda utgiftsposterna. Vi kunna det icke. De sjelfva ha uppgjort beräkningar, som ha befunnits vara otillfredsställande. Till en del hafva visserligen dessa felaktigheter sin grund uti sedermera inträffade förhållanden; men detta gäller ingalunda om beräkningarna i deras helhet.

När icke ens komiterade kunna säkert beräkna utgifterna, huru skall man då kunna begära, att statsutskottet skall kunna framkomma med sakskaäl, som tydligt visa, att dessa utgifter kunna nedsättas? Nej, i dylika fall, och sådana finnas många i budgeten, har statsutskottet ingen annan utväg än att, såsom jag nämnt, försöka införa ett sparsamhetsmoment i sättet för utgifternas bestridande. Ett sådant sparsamhetsmoment har utskottet i förevarande fall trots sig finna, då utskottet gifvit anvisning på de särskilda fonder, som här blifvit nämnda: handels- och sjöfartsfonden samt manufakturförslagslånefonden.

En ärad talare har framhållit, att denna anvisning icke skulle vara konstitutionel. Det bestrider jag på det bestämdaste. Det har tvärt om satts i fråga, huruvida det skulle vara konstitutionellt riktigt, att Kongl. Maj:t ensam finge disponera öfver dessa fonder. Denna strid har emellertid afslutats. Kongl. Maj:t har, åtminstone för närvarande, den oantastliga rätten att disponera öfver dessa fonder. Riksdagen har således i fråga om dessa fonders utgifter icke något att säga; men deremot har Riksdagen magt öfver utgifterna på budgeten, och jag kan icke finna annat än att det är fullt riktigt att minska eller afslå ett begärdt anslag på den grund, att man vet, att medel för ändamålet finnas att tillgå på annat håll. Vill Riksdagen således på något indirekt sätt hafva ett ord med i laget angående användningen af dessa betydande fonder, så finnes därför icke något annat konstitutionellt medel än att i förekommande fall gå så till väga, som reservanterna här föreslagit.

Det har också framhållits, om jag rätt fattade herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att dessa fonder vore afsedda för industriens behof, men att industrien icke hade någon nytta af denna utställning. En talare från Karlstad, som varmt talade för Kongl. Maj:ts förslag, ansåg deremot, att utställningen just hade till ändamål att befrämja industrien. Det må härmed vara huru som helst; men då statsrådet sade, att det icke vore riktigt att för nu ifrågavarande ändamål använda medel från manufakturförslagslånefonden, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att år 1893 af denna fond användes för utställningen i Chicago 75,000 kronor. Kongl. Maj:t ansåg det således då riktigt att använda medel från denna fond till en utställning. År 1894 användes likaledes från denna fond till Chicago-utställningen 75,000 kronor. Afven det året ansåg Kongl. Maj:t det vara riktigt. År 1895 användes af samma fond äfvenledes till Chicago-utställningen 50,000 kronor. Således ansåg man det äfven det året riktigt. År 1895 användes till utställningen i Stockholm af manufakturförslagslånefonden 75,000 kronor och af handels- och sjöfartsfonden 25,000 kronor. Till utställningen i Wien användes af handels- och sjöfartsfondens medel åtskilliga belopp. Jag vet äfven, att dertill användes medel från manufakturförslagslånefonden, jag tror till ett sammanlagt belopp af inemot 50,000 kronor. Dessutom känner jag, att till utställningen i Köpenhamn år 1888 från handels- och sjöfartsfonden användes 16,000 kronor. Att det således icke skulle vara riktigt att till utställningen i Paris använda medel från dessa fonder måtte vara en princip, som helt nyligen vunnit insteg hos Kongl. Maj:ts regering.

Hvad sedermera beträffar dessa fonders tillgångar, ville herr statsrådet och chefen för civildepartementet påstå, att de skulle vara ganska knappa. Jag ber då att få erinra om att han, såvidt jag fattade honom rätt, uppgaf, att behållningen i manufakturförslagslånefonden vid 1898 års slut utgjorde 2,880,000 kronor. Som jag endast haft tillgång till riksbokslutet för år 1897, har jag icke egt kännedom om denna siffra. Om emellertid fonden för närvarande uppgår till 2,880,000 kronor, så har, oakadt, såsom jag visat, densamma i rätt väsentlig mån tagits i anspråk för utställningar, den ändock ökats

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.*
(Forts.)

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)

under de senare åren, nemligen från 2,600,000 kronor, som den utgjorde 1887, till nyssnämnda summa 2,880,000 kronor. Deraf synes det framgå, att inkomsterna under årens lopp väl äro tillräckliga för att bestrida icke endast dessa 100,000 kronor, som vi afprutat, utan åtskilliga hundratusental dertill, utan att fondens kapital behöfver anlitas. Jag tror därför, att reservanterna slagit in på en god väg. De äsyfta att införa sparsamhetsprincipen äfven i ett sådant fall som det nu förevarande.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservanternas hemställan.

Herr Centerwall: Ingen i denna kammare betviflar, att reservanterna — främst af dem herr von Friesen — velat vandra på den väg som god är; men en annan sak är, om de verkligen gjort det. Hvad den ärade representanten å stockholmsbänken nämnde om användningen vid åtskilliga utställningar af handels- och sjöfartsfondens medel, tillkommer icke mig att gendrifva, utan naturligtvis den regeringens medlem, som är ansvarig därför och som öfvertagit arvet från dem, som varit ansvariga. Men det vill jag säga, att har man någon den allra ringaste erfarenhet af utställningar, så vet man — såsom också är framhållet från statsrådsbänken — att utgifterna aldrig på förhand kunna på summan beräknas; och det kommer kanske derhän, att man utöfver dessa 375,000 kronor behöfver taga mera eller mindre äfven från handels- och sjöfartsfonden. Om denna fond nämnde herr statsrådet ingenting, så vidt jag hörde rätt.

Emellertid kan man icke vara utskottet annat än tacksam för hvad det föreslagit. Det var nog icke så roligt för utskottet att få en sådan här stor räkning att betala, när man redan honorerat en del af räkningarne från förra året. Men statsutskottet, eller rättare sagdt de tolf reservanterna från denna kammare, måste verkligen ursäkta, att det får igen de 100,000 kronorna, som ej beviljades förra året. Om en hustru kommer och begär 100 kronor att använda t. ex. till hatt och kappa, och hennes man säger: »nej, min flicka lilla, du får icke mer än 50 kronor; resten kan du taga af hushållspengarna», så är detta enligt min åsigt en mycket dålig hushållspolitik, ty framställningen kommer igen under en eller annan form. Detta var emellertid utskottets tillvägagående förra året. Och detta åter är hufvudskälet för reservanternas åsigt i år.

Jag tog mig friheten att i en debatt den 26 februari 1898 om en statistisk handbok uttryckligen betona, att de medel, som voro anslagna till parisutställningen, ej kunde räcka. Det har också visat sig vara fallet.

Nu skulle man kunna ingå i en diskussion om huruvida utställningar medföra nytta eller ej. Den diskussionen är dock på förhand afklippt, eftersom Sverige en gång för alla förklarar sig vilja deltaga i denna utställning, då det icke gjorde det 1889. Således hafva vi gifvit på hand, att vi skola vara med; och skola vi öfver hufvud taget vara med, då skola vi också vara med på ett hyggligt och hvad man kallar gentilt sätt.

Det är ju en händelse, att åtskilliga skolkarlar uppträdt i denna debatt. Men det är en händelse, som ser ut som en tanke, ty vi

skolkarlar veta väl hvad undervisningsmateriel har för stor betydelse. När det nu är fråga om att uppträda i den stora skola, som heter världen, och visa hvad vi förmå, är det skäl i att göra det så fullständigt och så elegant som möjligt. Elegansen är visserligen blott den yttre sidan af saken, men den gör samma tjänst som all skönhet gör, nemligen att locka, locka att taga reda på. Derfor kan jag icke finna, att vi på något sätt göra oklokt i att utstyra vår utställning litet praktfullare än man tänkt sig.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har gjort oss uppmärksamma på det faktum, att ett bland de väsentligaste momenten i utställningen kommer att bli paviljongen vid quai d'Orsay, därför att våra utställningsföremål på grund af den plan, som numera följes vid utställningar, blifva så spridda. Och detta herr statsrådets yttrande vill jag ytterligare stryka under. Hvilket totalintryck af Sverige tro herrarne de utställningsbesökande skola få, när de finna en liten del af våra alster i t. ex. grupp I, en annan del i grupp II, III eller IV o. s. v.? Hvad stannar i minnet af den svenska utställningen? Jo, det är just denna paviljong! Denna skulle ju utblifva, om de 100,000 kronorna afprutades. Men den får icke tagas bort. Utställningens generalarkitekt, mr Bonnier, har enligt hvad jag hört särskildt lofordat ritningen till vår paviljong och sagt, att om den icke blir den allra mest uppmärksammade, så blir den dock utan tvifvel en af de mest bemärkta byggnaderna på utställningen. Skulle vi taga bort den, så fruktar jag, att vi skulle göra oss sjelfva ganska stor skada.

Nu skulle det förvåna mig, om majoriteten i denna kammare icke skulle följa gammal god svensk bondesed. Majoriteten tillhör ju de lager af vårt lands befolkning, som i hvardagslag äro sparsamma, men som tänka som så, att om det skall vara gille, så låt det vara gille! Skall det vara fest, så låt oss också göra den ordentligt, så att vi visa, att vi äro ett folk, som icke står efter andra. Låt oss gerna deltaga i färre festliga tillfällen, men då vi icke kunna undvika att deltaga, så låt oss då göra det så fint som möjligt!

Nu kommer herr von Friesen med sin starka stämma och sin starka logik och säger: det är just hvad vi reserverar vilja, men slöseri är ett förskräckligt ondt; låt oss iakttaga sparsamhet, mine herrar! Vi taga från eder så och så mycket för att tvinga eder till sparsamhet med statens medel. Låt om oss icke inleda eder i frestelse!

Ja, jag återkommer då än engång till min liknelse om hushållspengarne och påstår, att om man vill göra mindre än som *verkliga* behöfs, så iakttagar man en dålig hushållspolitik.

Dertill kommer, att länder, som, om de icke hafva mindre folk-mängd än vårt land, måhända stå på en ej högre kulturståndpunkt, hafva beviljat ännu mera — att Schweiz beviljat 1,700,000 francs kan ju möjligen sägas bero på dess nära belägenhet till Frankrike — men Rumänien t. ex., det står väl icke i något närmare förhållande till den stora republiken, och det har dock beviljat 1,300,000 francs. Om dessa och dylika länder insett behovet, hvarför skulle icke vi göra det?

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)

Jag har ingenting att tillägga annat än att jag tycker, att det skulle vara bra roligt, om de ljusa minnena från 1897 års utställning finge bibehållas, derigenom att vår utställning i Paris år 1900 blefve så vacker, så rik och så fullständig som möjligt. Utställningen i Stockholm 1897, det veta herrarne allesammans, kände vi som en nationalfest. Nationen hade kraftigt utvecklats sig. Vi kunde se, hur långt vi kommit fram från förra gången. Skola vi icke få visa detta, som vi då sågo hemma, för hela världen? När det är ett faktum, som icke kan förnekas, att denna uppvisning blir ofullständig, om man tager bort de 100,000 kronorna, så låt oss bevilja dem.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Hammarström*.

Herr Ernst Carlson: Herr grefve och talman! Mina herrar! I motsats till den ärade medlem af statsutskottet, som nyss fört hade ordet, kan jag efter moget öfvervägande icke annat än finna de skäl och grunder, hvilka äro framställda i statsverkspropositionen och omfattats af statsutskottets majoritet, vida starkare än reservanternas. De senares skäl måste jag beteckna såsom temligen magra, ja rent af svaga, och de hafva, mine herrar, icke blifvit starkare eller fetare genom det anförande vi lyssnat till från stockholmsbanken.

Vi hafva fått höra sådana ord som att de uppgjorda beräkningarna skulle tyda på »slöseri», och att dessa beräkningar ej vore att lita på, då de icke direkt kunde kontrolleras. Vidare har yttrats, att det vore reservanternas mening att i systemet införa »ett sparsamhetsmoment» genom den anvisning de gifvit att, derest sådant skulle blifva behöfligt, taga 100,000 kronor ur andra fonder.

Ett sådant »sparsamhetsmoment» tror jag dock icke vara synnerligen mycket värdt; ty det innebär enligt min uppfattning endast, att man tager ur den ena fickan och stoppar i den andra. Jag aktar högt all sträfvan till sparsamhet, och tror mig vara lika god vän deraf som trots någon af statsutskottets ledamöter. Men vi måste vid tillämpningen af denna stora grundsats se till, att vi icke låta »snålheten bedraga visheten».

Nog måste det kallas för ett minst sagdt egendomligt sätt att resonnera, att, när man antager en utgift blifva af behöfvat påkallad — och det göra till och med reservanterna —, då icke förorda det vanliga sättet att för ändamålet bevilja ett fast anslag eller ett förslagsanslag, utan i stället hänvisa regeringen till vissa fonder, som egentligen äro till för ett helt annat ändamål, ehuru de några gånger, fast mindre riktigt, anlåtats för sådana utgifter, som här äro i fråga. Jag håller före, att äfven om man gjort så tillföre, bör man betänka sig, innan man ytterligare beträder en sådan väg af mindre lyckad konstitutionel praxis, såsom jag vågar kalla den.

Nu torde det i allmänhet vara vanskligt eller rent af omöjligt att på förhand åstadkomma en exakt beräkning öfver hvad deltagandet i en verldsutställning kan komma att kosta. Jag hoppas emellertid, att de flesta af dem, som med uppmärksamhet genomläst

den utredning, hvilken förefinnes i statsverkspropositionen, skola hafva funnit densamma ganska fullständig, solid och öfvertygande. Och detta intryck, derom är jag förvissad, har högst väsentligt förstärkts genom de upplysningar, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet här i dag meddelat. Med undantag af posten 25,000 kronor för beredande af reseunderstöd åt teknici och arbetare, räknas kostnaden för Sveriges deltagande i utställningen i ett för allt att uppgå till 550,000 kronor. Detta är ju mycket penningar, det är sant, men någon eftertanke torde visa, att det icke kan gå af för billigare.

För att i viss mån styrka rättigheten af de beräkningar, som äro framlagda, skall jag tillåta mig att framhålla ett par analogier. Den ena tager jag från Sveriges deltagande i verdensutställningen i Philadelphia, hvartill beviljades ett anslag af 400,000 kronor. Detta var år 1876, och omkostnaderna voro den gången ovanligt stora. Men vi måste komma i håg, att sedan dess har vår industri och våra öfriga näringar gått ofantligt framåt, och vi kunna alltså icke vänta, att omkostnaderna år 1900 skola blifva mindre. Tvärtom hafva nu tillkommit två mycket viktiga fördyrande omständigheter, hvilka särskildt äro betonade i utredningen, nemligen de så kallade installationskostnaderna, som förut fallit på det land, der utställningen hållits, men som nu skola uttagas af de utställande nationerna, samt den genomförda gruppindelningen, som måste föranleda ökade kostnader för bevakning, dekoration etc., särskildt för de små nationerna, hvilka eljest hotas af att spärlost försvinna i massan.

En annan lärorik parallel kan hemtas från vårt broderland Norge. Dess kostnader för deltagandet i verdensutställningen i Paris hafva beräknats till 400,000 kronor. Den del af denna summa, som faller på det löpande finansåret, har redan blifvit beviljad; och med känedom om den stämning, som i Norge är rådande, när det gäller ett representativt uppträdande inför utlandet, kan man vara temligen viss om att återstoden af summan också blifver beviljad. Jemför man nu med nämnda summa hvad reservanterna, utom resestipendier, direkt vilja anslå för Sveriges deltagande i utställningen eller 450,000 kronor, finner man häri en uppenbar orimlighet. Vi veta ju alla, att Norges folkmängd icke uppgår till hälften af Sveriges. Vi veta också, att Norges industri och de flesta af dess näringar icke på långt när nått samma utveckling som våra. Tager man dessa omständigheter i tillbörligt betraktande, håller jag före, att man — för så vidt icke en falsk föreställning om de båda skandinaviska ländernas resurser och kulturella förhållanden skall bibringas både norr- män och utlänningar — snarare måste finna det af Kongl. Maj:t begärda anslaget för lågt tilltaget än för högt.

För mig ställer sig saken så, att *antingen* böra vi alldeles uteblifva från verdensutställningen i Paris 1900 *eller också* böra vi der uppträda på ett fullt värdigt och för våra olika kulturområden verkligen representativt sätt. Det förra alternativet, uteflifvandet, är väl numera omöjligt, sedan regeringen, efter det Riksdagen för ändamålet anvisat anslag, mottagit den franska inbjudningen och vidtagit viktiga förberedande åtgärder. Må vi därför se till, att vi icke förfuska vårt

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)*

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)

uppträdande på verldsutställningen genom njugghet i fråga om beviljandet af medel dertill!

Jag medgifver gerna, att man i fråga om nyttan af att deltaga i verldsutställningar kan hysa olika meningar. Men i två viktiga afseenden tror jag, att man svårligen skall kunna bestrida nyttan deraf. Å ena sidan är nemligen ett sådant deltagande en reklam som ingen annan för vår industri och öfriga näringar, som äro i behof af utländsk marknad, och å andra sidan måste deltagandet vara egnadt att stärka vårt nationalmedvetande, emedan vi sålunda få en god öfversigt af hvad vi på kulturens olika områden, de andliga såväl som de materiella, vid sekelslutet mäga åstadkomma. 1897 års utställning i Stockholm har i detta afseende haft mycket att betyda; vi kunna med skäl betrakta den såsom en generalrepetition, och såsom en lyckad sådan, till hvad vi i Paris skola kunna åstadkomma år 1900.

Serige har väl länge sedan afstått från att spela en storpolitisk roll. Men såsom kulturstat, såsom ett land mäktigt af betydande insatser både på den ideella och materiella utvecklingens gebit, vilja vi ännu häfda vår ställning. Då böra vi också vara redo att bära de offer, som en sådan ställning måste föra med sig.

Jag tror därför, att det är klokt att se till, att vi icke genom olämpliga åtgärder förlama deras stråfvanden, som söka göra vårt uppträdande vid ifrågavarande tillfälle så mångsidigt och hedrande som möjligt, helst den svenska staten för närvarande befinner sig i mycket lyckliga ekonomiska omständigheter. Vi ha ju så stora öfver-skott att disponera, att vi knappast veta, huru vi lämpligen skola placera dem. Kunde det då icke anses billigt, att någon liten del af öfverflödet användes för att inför Europa ådagalägga, att vårt folk på de fredliga idrotternas fält värdigt kan upptaga täflan med de andra nationerna?

Herr talman! På grund af hvad jag haft äran anföra hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts af statsutskottet förordade förslag.

I detta anförande instämde herrar *Wijk, Melin, Hedgren* och *Petri*.

Herr Ivar Månsson: Herr talman, mina herrar! Reservanterna ha fått uppbära mycket klander för sitt uppträdande i denna fråga. Detta förefaller mig ganska egendomligt, då vi, såsom det synes mig, varit synnerligen frikostiga och gått mycket långt, i det att vi tillstyrkt allt hvad Kongl. Maj:t begärt.

Såsom herrarne torde erinra sig, begärdes af Kongl. Maj:t förra gången, eller år 1897, i enlighet med uppgjorda kalkyler och beräkningar, 300,000 kronor för Sveriges deltagande i nu ifrågavarande verldsutställning. Riksdagen ansåg emellertid, att denna summa var något för stor, i synnerhet som statens tillgångar då icke voro så stora, som nu är fallet. Men den pröfvade framställningen och fann, att de ifrågasatta utgifterna icke behöfde belöpa sig till mera än 200,000 kronor, hvilken summa också för ändamålet anvisades.

Nu säger Kongl. Maj:t: ja, de der 300,000 kronorna räcka icke

på långt när, utan nu erfordras det 575,000. Det är således nära dubbelt mot hvad Kongl. Maj:t först begärt. Om man den ena gången har räknat så ofantligt för litet — jag vågar påstå: utan att hafva pröfvat saken tillräckligt — skall man då icke få antaga, att Kongl. Maj:t nu räknat på det andra sättet, räknat för högt. För mig synes det, som om jag i det ena fallet har lika mycket rätt i mitt antagande som i det andra. När de beräknade för litet den ena gången, ha de resonerat som så, att nu skola vi då ta till, så att det skall räcka. Jag vet ej, om någon bestämdt kan påstå, att de siffror, som här framkommit, äro de alldeles absolut rigtiga.

Emellertid, det är så som här har framhållits, att det har varit vår tanke, att man i någon mån skulle sätta en broms, så att det skulle iakttagas någon sparsamhet vid dessa utgifter och för att man på det viset skulle kunna få dem, som ha saken om hand, att vidtaga de sparsambetsåtgärder, som kunna ifrågakomma. Nu har herr statsrådet och chefen för civildepartementet framhållit, att endast fraktarna och resekostnaderna äro beräknade att uppgå till 83,000 kronor. Ja, men det vore då alldeles egendomligt, synes det mig, om man i ett sådant fall som detta icke skulle få — om icke fullständig fraktfrihet — så åtminstone i det allra närmaste fraktfrihet, blott man framstälde begäran derom. Att fraktkostnaderna skulle behöfva gå upp till så enorma summor, synes mig något besynnerligt. För det första kan det ju icke komma i fråga, att det skall kosta något på våra statsjernvägar. Det förefaller mig sannolikt, att äfven öfriga länder gå in på väsentliga fraktnedsättningar, om det göres framställning om dem.

Vidare är det här taladt om att om vi pruta af dessa 100,000 kronor, skulle det blifva nödvändigt att stryka bort den ifrågavarande paviljongen. Jag vet för min del icke hur det kan bli, men det synes mig som om det icke skulle behöfva bli fallet, fastän det icke precis skulle blifva en paviljong, som kunde lysa öfver alla på platsen. Det synes mig nemligen ej vara fullt förenligt med vårt lands tillgångar, att vi skulle vara de utmärktaste och stoltsera öfver de andra med det finaste, som kan presteras. Främlingarne tänka nog i alla fall, när de se den svenska paviljongen, på det *lilla* landet Sverige. Då tänka de, att vi äro gentila herrar och frikostiga af oss, och att det hade varit mera värdigt, om vi hade uppträdt litet mera anspråkslöst. Jag tycker verkligen, att om paviljongen ej blir den allra ståtligaste, så skola vi kunna nöja oss med att taga en något mer medelmåttig.

Emellertid tror jag, att med god vilja borde vi kunna stanna vid det belopp, som reservanterna föreslagit. Åtminstone borde det vara statsrådet och chefen för civildepartementet mer värdigt att sträfva derhän, då han förut fått Riksdagen att gå med på detta förslag och begärt 300,000 kronor. Han skulle nu säga: var så goda, mina herrar, och håll er inom rimliga gränser, ty jag har en gång lofvat Riksdagen, att det icke skulle kosta mer än 300,000 kronor. Det säger jag, att hade det från början varit fråga om $\frac{1}{2}$ million, då hade vi icke nu stått här och talat om den saken, det är min öfvertygelse. Nu har man ledt Riksdagen in på företaget,

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)*

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande
i världsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)

och nu är det endast att fortsätta. Vi få väl finna oss i det ödet. Nu kunna vi vara med om det. Men då ha vi sagt, att om dessa pengar icke räcka till, så får Kongl. Maj:t använda medel ur de fonder, som äro afsedda för industriens behof.

Ingen menniska kan väl gerna bestrida, att alla dessa utställningar egentligen lända till industriens nytta; och hvad är då mera rimligt, än att man släpper till något af dessa fonder, som äro så stora. Jag ber nemligen att få påpeka, att de båda fonder, som äro afsatta för dylika ändamål, handels- och sjöfartsfonden samt manufakturförslagslånefonden, sammanlagdt uppgå till omkring 6,000,000 kronor. Om man då för nu ifrågavarande ändamål tager en liten del af dessa fonders ränteinkomster, så kan jag ej fatta, att de kammarledamöter, hvilka här uppträdt såsom industriens målsmän, ha skäl att taga vid sig så ofantligt hett. De borde väl i stället tänka, att vi här gått bra långt i våra medgifvanden och så långt, som man gerna rimligen kan begära; och då borde de väl vara nöjda. Hvad anslaget ej betäcker, får man taga af dessa fonder, som ju i allt fall äro afsatta till förmån för industri och näringar.

Jag tror för den skull, att vi haft goda skäl för vår framställning, och anhåller, att kammaren måtte bifalla reservanternas förslag.

Med herr Ivar Månsson förenade sig herr *Erickson* i Bjersby.

Herr Pegelow: Herr talman! Mina herrar! Det beräknade anslaget till Pariserutställningen sönderfaller, såsom herrarne finna, i tvenne delar, nemligen *dels* det år 1897 af Kongl. Maj:t begärda anslaget å 300,000 kronor, som var afsedt till en utställning efter ungefär samma plan och förutsättningar som utställningen år 1878, i hvilken Sverige deltog, och *dels* den framställning, som nu är gjord, att öka den då äskade anslagssumman med 275,000 kronor. Detta sista belopp skall jag ej närmare inlåta mig på, då statsutskottets reservanter härvidlag fullständigt godkänt de af Kongl. Maj:t framlagda beräkningar; men deremot hafva ju reservanternas resonerat så, att det belopp af 300,000 kronor, som år 1897 begärdes, var 100,000 kronor högre än som behöfdes för ett genomförande på lämpligt sätt af en utställning i den då tänkta formen. Det är emot detta, jag vill vända mig, och jag kan göra det på den grund, att jag här vid lag har särskild sakkännedom — jag var nemligen år 1878 anstald vid den svenska utställningsafdelningen i Paris och hade sålunda tillfälle att se saken på nära håll.

Herrarne finna då af den redogörelse, som förut lemnats för 1878 års utställning, att kostnaderna ej kunde begränsas till 200,000 kronor, utan uppgingo till 270,500 kronor, deraf enskilde tillskötö 10,500 kronor; och det är då alldeles klart och gifvet att, om utställningen år 1900 kunnat få anordnas under samma förutsättningar som år 1878, 200,000 kronor ej skulle hafva räckt och äfven 300,000 kronor blefve ett knappt anslag. Nu torde möjligen herrar talare på stockholms- och skånebänkarne säga: ja, men år 1878 tillät man sig så mycken lyx och onödiga utgifter, och det var derigenom det blef så dyrt. Men jag vet af personlig erfarenhet, att så ej

var förhållandet. Generalkommissarien Dannfelt fick uppbjuda all sin skicklighet för att begränsa utgifterna till det belopp, jag nämnde, och han måste i sådant syfte anlita medel, som för den svenska själfkänslan icke voro fullt tilltalande. Så fick han anlita vänskapligt sinnade nationers, i detta fall Englands, hjälp, som äfven i mycket stor utsträckning lemnades gratis; och vidare måste han pressa utställarne att lemna honom arbetsbiträde i och för ärenden, som ej alls angingo deras utställningar. Utställarnes personal ställdes äfven villigt till hans förfogande i alla dylika fall. Värden om de utställda effekterna lemnade äfven under utställningens gång icke sällan tillfälle till befogade anmärkningar, men de disponibla medlen räckte ej till anställande af större personal. Häraf torde kammaren finna, att det belopp af 270,500 kronor, som då åtgick, i själfva verket var mycket starkt begränsadt, och att det af herr von Friesen betonade sparsamhetsmomentet fick mycket starkt göra sig gällande. Skulle då någon kunna tro, att en utställning år 1900 under enahanda förutsättningar kan åstadkommas för mindre än 300,000 kronor? Det torde vara mycket sangviniskt att förutsätta något sådant.

Herr Ivar Månsson — jag ber nu att få vända mig mot honom — anförde, att det fraktbelopp, som af herr statsrådet och chefen för civildepartementet blifvit uppgifvet, förefölle oskäligt högt, då man kunde beräkna fraktfrihet på svenska statens jernvägar och äfven å större delen af de enskilda jernvägarne.

Men, mina herrar, på sjön existerar icke någon fraktfrihet; de enskilde redarne kunna möjligen reducera frakterna så mycket som möjligt, men icke vilja de frakta godset för ingenting. Hvad de utländska jernvägarne angår, så var det år 1878 så, att man fick betala full frakt till utställningen, men sedan, mot företeende af fraktqvittot, fick fri återtransport på jernvägarne — detta var den fraktnedsättning, som kunde vinnas. Det torde vara herrarne bekant, att de franska jernvägarne till största delen befinna sig i enskilda bolags händer, och dessa bolag känna naturligtvis ej samma förpligtelse som en stat att lemna fraktfrihet vid sådana tillfällen som det ifrågasvarande.

Under sådana förhållanden, herr talman, finner jag det af Kongl. Maj:t begärda anslaget fullt behöfligt och snarare knappt än rikligt tilltaget. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Lovén, Svensson* i Karlskrona, *Meyer, Faxe, Waldenström* och *Arhusiander* instämde häruti.

Slutligen anförde

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Endast ett par ord med anledning af yttrandet utaf talaren på skånebänken, deri han framstälde och uttalade ett klander mot mig, därför att, såsom han sade, jag hade inledt Riksdagen i det här företaget, och därför borde, då det ju var jag, som uppgjort kostnadsberäkningarne, hafva tillsett, att utgifterna hölle sig inom de beräknade beloppen och icke sprunge upp till nästan dubbla summan mot hvad först angifvits såsom behöfligt.

*Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris
(Forts.)*

Angående
anslag för
Sveriges
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Paris.
(Forts.)

Jag tillåter mig då fästa uppmärksamheten på det förhållandet — som äfven för reservanterna är väl bekant — att det belopp, hvarmed utgifterna nu befunnits öfverstiga hvad Kongl. Maj:t år 1897 i den då framlagda propositionen beräknade, är beroende på omständigheter, hvilka hvarken Kongl. Maj:ts regering eller Riksdagen då hade kändedom om. Här gäller ju frågan dessa 100,000 kr., hvilka Kongl. Maj:t år 1897 framhöll såsom behöfliga, men med hvilka Riksdagen då nedsatte det äskade beloppet.

Då talaren på skånebänken yttrade, att jag inledt kammaren och Riksdagen på detta företag, kan jag icke annat än förklara, att det är min uppfattning att, då fråga nu är om en ny verldsutställning i Paris, i Paris, der Sverige förra gången, då verldsutställning der var anordnad, uteblef, den civilminister ingalunda skulle handlat till Sveriges fördel, som vid ett sådant tillfälle och särskildt då han visste, att det andra unionslandet ansträngde alla sina krafter för att deltaga deri på ett sätt, som hedrade det landet, skulle ha underlåtit att lägga fram saken för Riksdagen och i stället föreslagit, att Sverige skulle uteblifva från denna täflan mellan nationerna. Efter mitt förmenande skulle han då *icke* ha handlat som han bort handla.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall till den af herr P. Pehrson m. fl. vid förevarande punkt afgifna reservationen; och fann herr talmannen propositionen på bifall till utskottets hemställan vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 45:te punkten af förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid denna punkt afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservationen.

Omröstningen visade 106 ja och 92 nej; hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 46.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 40, hade herr *L. M. Kruse* föreslagit, att af tillgängliga medel måtte afsättas en fond på 100,000 kronor under benämning »nödhjelpsfonden för enkor och barn efter drunknade fiskare».

Utskottet hemställde emellertid, att herr Kruses förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde motionären

Herr Kruse: Herr talman! Mina herrar! Jag har i min motion hemställt om afsättande af medel till en fond på 100,000 kronor, benämnd »nödhjulsfonden för enkör och barn efter drunknade fiskare». Denna min hemställan har af statsutskottet icke kunnat tillstyrkas. Väl har utskottet funnit syftet med min motion behjertansvärdt, och jag vet att uppskatta detta uttalande, men för mig skulle det naturligtvis dock ha varit vida kärare, om statsutskottet varit vänligt nog att tillstyrka min motion, om ock med några modifikationer.

Statsutskottet säger emellertid, att det icke kan göra detta, derför att utöfvarne af fiskeriyrket genom bifall till motionen skulle komma i en undantagsställning. Det kan väl så vara, att så hade blifvit förhållandet; dock förefaller det kanhända något tviifelaktigt, huruvida den omständigheten, att från staten bidrag lemnas till en eller annan nödstäld enka efter fiskare, skulle kunna på något vis inverka på utöfvarne af fiskeriyrket i öfrigt. Icke tror jag väl, att om en sådan fond komme att bildas, fiskarena derigenom i någon mån skulle visa sig vårdslösare vid utöfvande af sin näring. Och jag vill tillägga, att detta fiskarens yrke verkligen är ett slags undantagsyrke, om man så får säga. Deras yrke — det måste man väl erkänna — är ofantligt olik andra yrken. Om också icke statistiken visar, att olycksfallen inom detta yrke visa högre siffror än inom andra yrken, så må det väl erkännas, att utöfvarne af detsamma dock äro ofantligt mycket mer utsatta för risk än hvarjehanda andra yrkesutöfvare. Fiskare äro väl oftare utsatta för olycksfall än industriarbetare, skraddare och skomakare eller jordbruksarbetare eller hvilka andra arbetare som helst. I alla händelser är det ett hårdt yrke, som de ha att utöfva, då de nattetid måste ut i alla väder, trots storm och regn, för att icke tala om snö och is.

En annan olikhet mot andra yrkesidkare är också för fiskaren den, att han erhåller ersättning för sitt arbete på så olika sätt mot utöfvarne af andra yrken. Dessa hafva åtminstone en något så när jemn inkomst året rundt, då deremot fiskaren under en del af året har relativt goda inkomster, under en annan del ganska knappa sådana, men under vissa tider ingen inkomst alls. Denna ojemna inkomstfördelning för fiskaren bidrager måhända också till att göra hans åsigt om lifvet något olika mot hvad förhållandet är med andra arbetare. Han lefver nemligen så att säga för dagen. Detta är naturligtvis icke något tilltalande eller något, som är lämpligt, och man skulle kanske önska en förändring i hans sätt att sköta sig och sin ekonomi. Men någon sådan förändring är nog ej att förvänta; och då så är, får man väl räkna med omständigheterna sådana som de faktiskt äro. Och då visar det sig, att fiskarens ekonomiska ställning i allmänhet är dålig. Annu sämre blir den naturligtvis för enkan, när mannen slites ifrån henne, och vanligtvis med honom det lilla kapital försvinner, som han måhända skrapat i hop, det kapital nemligen, som ligger i båt och fiskeredskap.

Jag vet mycket väl, att det här i dag ej står till att med någon utsigt till framgång vädja till kammaren, då statsutskottet sagt ett

bleklagdt nej såsom svar på denna min framställning; men jag har dock med dessa ord velat i någon mån belysa frågan, och jag har dessutom velat hemställa till kammarens ledamöter, att de i likhet med mig icke vilja anse frågan död från och med denna dag, utan att de, då densamma kommer tillbaka i förbättrad upplaga, då välvilligt ville taga den under förnyad ompröfning.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr von Friesen: Såsom den föregående ärade talaren nämnde, har utskottet väl behjertat det syfte, som motionären har haft med sitt förslag; och utskottet har ej heller, tror jag, något emot att denna fråga återkommer. Ty densamma är verkligen af beskaffenhet, att något i densamma bör åtgöras. Men jag får då hemställa till den ärade motionären och dem, som med honom instämt, om man icke borde tänka sig saken så, att på orter, der fiskeribefolkning finnes, någon åtgärd sattes i gång och att framställning sedermera gjordes om understödjande af denna åtgärd från statens sida.

Först på detta sätt tror jag att det skulle vara möjligt att få denna, såsom äfven jag anser, synnerligen behjertansvärda fråga på ett tillfredsställande sätt ordnad.

Vidare anfördes ej. Punkten bifölls.

§ 12.

Härefter föredrogos hvar för sig och biföllos statsutskottets nedannämnda utlåtanden:

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till staden Köping af visst, kronolägenheten Köpingsön n:o 1 tillhörande område;

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre landtbrukaren Carl Johan Johansson;

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af viss del af ett vid afvittringen inom Jockmocks socken för kronans räkning afsatt område invid Murjeks jernvägsstation i Norrbottens län;

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter under förra jägmästarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Råstorp n:o 2 Södergården i Östergötlands län;

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till indragna militieboställen i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af dels en under förra kronofogdebostället $\frac{3}{4}$ mantal Qvarnberga n:o 1 i Södermanlands län lydande utega, dels ock ett till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Tingaröd n:is 4, 7 och 13 i Malmöhus län hörande gatehus;

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Styrestad n:o 1 om ett mantal i Styrestads socken och Lösings härad af Östergötlands län för utvidgning af Styrestads församlings kyrkogård;

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronolägenheten Stora Strandåker n:o 3 i Gotlands län samt förvärfvande för Visby hospitals räkning af dervarande läns-lasarets byggnader m. m.;

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra regementsqvartermästarebostället ett mantal Åhlberga n:o 1 i Södermanlands län; samt

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från Svinö eller Rådmansö kungsgård n:o 1 om 3 mantal i Stockholms län.

§ 13.

Till afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring af bestämmelserna rörande postbevillningen.

*Angående
nedsättning
af det in-
ländska kors-
bandsportot.*

Punkten 1.

Uti en inom Andra Kammaren af herr *O. G. Eklund* i Stockholm väckt motion, n:o 156, hade föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t att efter verkställd utredning inkomma till Riksdagen med förslag till nedsättning af det inländska korsbandsportot.

Utskottet hemställde emellertid, att herr Eklunds ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan anförde:

Herr Eklund i Stockholm: Ehuru bevillningutskottet enhälligt har afstyrkt min framställning, vill jag i alla fall taga mig friheten säga några ord för att ytterligare söka framhålla det berättigade i det förslag, som jag nu för andra gången upprepat. Jag hade verkligen väntat, att bevillningsutskottet i år skulle vara något mera tillmötesgående, då jag så till vida modererat min framställning, att det nu gäller en skrifvelse till Kongl. Maj:t för utredning af den föreliggande frågan, på grund af hvilken utredning sedan förslag skulle kunna inkomma till Riksdagen. Huru jag än ser denna fråga, kan jag sannerligen icke finna annat, än att i mina motioner och under debatten i Andra Kammaren i fjor framlagts så talande skäl för befogenheten af det här framställda förslaget, att man kunnat ha anledning vänta ett annat yrkande af det ärade utskottet.

Om man jemför portosatserna för inländska vanliga trycksaker med paketportot, så finner man, såsom i fjor framhölls, en skilnad,

Angående nedsättning af det inländska korsbandsportot.
(Forts.)

som icke kan vara rimlig. Såsom å sidan 2 i utskottsutlåtandet framhålles, är befordringsafgiften för ett paket, som väger 1½ kilogram, 75 öre. Men om man skickar böcker med samma vikt såsom korsband, kostar det i befordringsafgift 1 krona 20 öre. Detta är, synes mig, icke ett väl afvägdt förhållande mellan befordringsafgifterna för dessa olika arter af postförsändelser. Och när dertill kommer, att ett paket kräver mera omsorg såväl från afsändarens som postverkets sida, synes detta ytterligare tala för att portosatserna för korsband äro för höga.

Jemför man det inländska korsbandsportot med portot för korsband till utlandet, finner man, att, under det ett svenskt korsband kostar 4 öre per portosats, ett utländskt korsband kostar 5 öre. Jag menar, att här är icke heller ett väl afvägdt förhållande.

Jemför man korsbandsportot med portot för vanliga bref inom landet, finner man samma förhållande. Ett bref, som väger 15 gram och sålunda går för enkelt porto, kostar, som bekant, 10 öre. Ett korsband, som går för enkelt porto, kostar 4 öre. 4 är i förhållande till 10 något mer än $\frac{1}{3}$. Nu kostar ett bref, som väger 250 gram, 30 öre, men ett korsband på 250 gram kostar 20 öre. Således är förhållandet mellan enkelt porto för korsband och bref 1:3; men när jag kommer till högsta vigten för bref, blir förhållandet 2:3. Äfven här synas således portosatserna för korsband icke vara väl afvägda.

Jag har i min motion i år redogjort för portosatserna i Tyskland. Dessa gälla äfven Österrike-Ungarn, hvilka länder synas hafva gemensam öfverenskommelse i detta fall. Och man finner, att de portosatser, som gälla i dessa stora kulturländer, motsvaras i det närmaste af hvad jag föreslagit böra bestämmas för Sverige.

Nu har utskottet helt enkelt förklaradt, att det icke kan finnas de nu gällande portosatserna för vanliga korsband vara för höga. Ja, det är ju en fullt subjektiv uppfattning, som utskottet må hafva för sin del. Men icke kan man väl säga, att något sådant är ett skäl, för hvilket man alldeles afgjort måste böja sig.

Vidare påstår utskottet, att, om mitt förslag antoges, derigenom postverkets inkomster skulle minskas. Men på samma gång utskottet säger detta, framhåller utskottet i senare delen af sin motivering, att en nedsättning af portot skulle öka korsbandens antal. Det synes mig vara alldeles naturligt, att, om det blir en ökning af detta slag af postförsändelser, det icke är så afgjort, att det blir en minskning i inkomster. Ty ökningen i försändelsernas antal bör väl, uppväga minskningen i den direkta inkomsten, något som ock kongl. generalpoststyrelsen i fjor, då den afgaf utlåtande öfver motionen, framhöll.

I fråga om andra portosatser hafva under senare åren åtskilliga jemkningar blifvit gjorda. Men så vidt jag har mig bekant, ha med hänsyn till portosatser för korsband, när fråga är om vanliga trycksaker, icke gjorts några nedsättningar. Detta synes mig vara ett förbiseende. En uppgift för vårt postverk borde väl vara att se till, att alla portosatser stå i ett jemnt förhållande till hvarandra, så att icke sådana orimligheter kunna uppstå, som nu är förhållandet, att nemligen samma tryckalster, t. ex. en bok, kan betinga olika

portosatser, beroende på huru jag skickar den, såsom korsband eller såsom paket. Vidare är det alldeles afgjort, att en nedsättning utaf korsbandsportot skulle hafva betydelse äfven i kulturelt afseende. Man skulle derigenom befrämja spridandet af goda böcker. Man har förut nedsatt portot för tidningar just på grund af att man derigenom skulle befördra spridandet af tidningar. Jag vill fråga, huruvida icke nedsättning af portot för böcker kan ur kultursynpunkt vara lika befogad som en nedsättning af befodringsafgiften för tidningar. Tidningsportot är blott 1 öre per 50 gram, under det portot för böcker är 4 öre per 50 gram, således 4 gånger mer. Detta synes mig, som sagdt, vara en allt för hög portosats, som mycket väl kan nedsättas till hvad jag föreslagit eller 2 öre.

*Angående
nedsättning
af det in-
ländska kors-
bandsportot.
(Forts.)*

Den minskning i inkomster, som, i fall denna framställning skulle antagas, skulle kunna uppstå för postverket, beräknades i fjor till cirka 40,000 kronor, hvarifrån dock skulle afgå den inkomst, som möjligen kunde uppstå af ökad antal försändelser. Det synes mig, som om denna nettominskning i inkomst, som här möjligen kan bli fråga om, icke är af beskaffenhet att böra afskräcka postverket från den föreslagna reformen, då det för närvarande har att glädja sig åt både stor framgång och goda finanser.

En annan svårighet, som utskottet här framhåller, är den, att korsband ofta kunna vara särskildt skrymmande och därför vålla befodringssvårigheter. Jag kan icke fatta denna invändning. Ty det är en invändning, som alltid kan göras, då det är fråga om utvidgning af en affär, och på den invändningen skulle alla förslag om utvidgningar stranda. Men en affärsman ser icke blott på det ökade utrymme, som en utvidgning af affären kräfver; han ser äfven på om utvidgningen är nödvändig, och han vet för visso, att ökad omsättning ger högre vinst.

Om det också skulle så vara, att en nedsättning af portot skulle öka de »skrymmande» försändelsernas antal, så vore det väl ändå icke någon omöjlighet för postverket att vidtaga sådana anordningar, som möjliggjorde befodrigen af skrymmande korsband såväl som skrymmande paket.

Jag finner, att jag i motionens kläm förbisett ett par ord, som rätteligen borde hafva varit der, nemligen orden »*för vanliga trycksaker*». Det framgår tydligt af motionen, att det blott är fråga om portosatserna för korsband, innehållande vanliga trycksaker, således icke tidningar.

Jag skall därför be, herr talman, att få hemställa om bifall till motionen med tillägg af orden: »*för vanliga trycksaker*».

Herr Bergendahl: Bevillningsutskottet har äfven i år funnit sig föranlåtet att icke hemställa om bifall till motionärens förslag, och utskottet har gjort det af samma skäl, som utskottet anført vid föregående års riksdag, nemligen att icke allenast postverket skulle få en betydande förminskning i inkomster, utan äfven en ökning i utgifter skulle uppkomma till följd af dessa postförsändelser skrymmande beskaffenhet, som naturligtvis skulle kräfva ökad utrymme vid deras transporterande. Denna utskottets motivering har grundat

Angående
nedsättning
af det inländ-
ska kors-
bandsportot.
(Forts.)

sig på generalpoststyrelsens meddelande, som utskottet infortrade vid föregående riksdag och hvari generalpoststyrelsen angifver det belopp, hvartill den årliga minskningen skulle uppgå, till omkring 40,000 kronor, på samma gång styrelsen framhåller de förhöjda omkostnaderna vid dessa postförsändelsers omhändertagande. För min del är jag öfvertygad, att, *om* och *när* generalpoststyrelsen kommer till samma uppfattning som motionären, den kommer att hemställa till Kongl. Maj:t att komma in till Riksdagen med förslag i det syfte motionen afser.

Men *när* motionären nyss talade om postverkets goda finanser, på grund hvaraf det icke borde vara afskräckande för Riksdagen att bifalla den ifrågasatta förändringen i postportot, ber jag att få påpeka för motionären, att här föreligger till Riksdagens behandling ett förslag till omreglering af postverkets stat, som erfordrar betydande summor. Dessutom veta vi, att för närvarande ega rum icke obetydliga byggnadsföretag för postverkets behof såväl i Stockholm som i Malmö och på flera andra platser, hvilka kräfva betydande belopp.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Jag kan icke underlåta att nu liksom i fjor ställa mig på motionärens sida och understödja hans förslag, helst som jag anser, att det näppeligen kan uppletas någon portosats, som är så oeffterrättlig som den, hvarom nu är fråga, nemligen korsbandsportot för vanliga trycksaker.

För att söka klargöra detta för kammarens ledamöter har jag tillåtit mig att medtaga åtskillig åskådningsmateriel. Utskottet har nemligen i år liksom i fjor i sitt utlåtande talat om dessa »skrymmande» korsbandsförsändelser; och jag har därför trott, att det kanske skulle intressera herrarne att se, huru skrymmande de i verkligheten äro och huru höga portosatserna äro för vanliga trycksaker.

Det fins, som bekant, två olika korsbandsporton: de som gälla för tidningar och tidskrifter och de som gälla för andra trycksaker. Här ha vi en liten tidskrift. Det kostar 1 öre för 50 gram att få den postbefordrad under korsband. För några häften af densamma i ett sådant paket om 1 kilogram utgör portot 20 öre; i ett dylikt om 1,8 kilogram 36 öre. Här är ett annat paket, som också kostar 36 öre samt väger 1 kilogram 8 hektogram. Mot dessa portosatser har jag ingen anmärkning att göra — lika litet som motionären — dem finner jag alldeles rigtiga. Det sagda gäller tidningar och tidskrifter.

Men nu komma vi till böcker. Och det är i fråga om dessa trycksaker de strängare bestämmelserna gälla. Här ha vi en liten illustrerad bok, som förläggaren lyckats åstadkomma till ett så lågt pris, att, då den reqvireras direkt, den lemnas för 1 krona. Men hvad tro herrarne det kostar att skicka den från Stockholm till Södertelje? Herrarne gissa kanske på 4, 8 öre eller så. Men det kostar i sjelfva verket 20 öre att skicka den i korsband mellan nämnda orter. Här är den inlagd i ett sådant korsband, som väger 2½ hektogram, och herrarne se sjelfva, att det icke gerna kan kallas

skrymmande — böcker äro ju tvärtom mycket tunga. Vill jag skicka två sådana böcker i korsband, kostar det 36 öre. Här är ett dylikt paket, som kostar 36 öre, om jag är så enfaldig, att jag går på posten och skickar det som korsband. Men den, som har någon erfarenhet i dessa saker, är naturligtvis inte så dum och gör detta, utan han går i stället på paketposten.

Går jag på den vanliga posten och vill skicka af försändelsen som korsband, får jag intet qvitto, ingen ersättning, om paketet går förloradt. Posten har så litet besvär som möjligt med detta. Går jag åter in på paketposten för att skicka denna försändelse som paket, får jag qvitto; går det förloradt, får jag ersättning. Hade jag skickat det som korsband, blefve portot, såsom herrarne hörde, 36 öre. När det går som paket, hvad tro herrarne det då kostar? Naturligtvis borde jag, eftersom säkerheten i det hela är större och postens besvär större, betala mera. Men nej! Det kostar som paket blott 30 öre.

Finnes det verkligen någon i kammaren, eller ens någon af bevillningsutskottets ledamöter, som kan påstå, att sådana portosatser äro rimliga? Och dock har utskottet nu två år å rad sökt försvara dem. Jag kan åtminstone för min del icke finna dylika portosatser väl afvägda.

Nu säger man, att postverket skulle göra förlust på en ändring. Kan någon få mig att tro, att, om jag lemnar in min försändelse på posten och icke begär qvitto eller ersättning, posten skall förlora på detta, derest den då icke tager mera betaldt än om den lemnar qvitto, har mera besvär och lemnar ersättning, om försändelsen går förlorad? Nej, ingen får mig att tro detta.

Väl har generalpoststyrelsen sagt, att det skulle uppstå en förlust på 40,000 kronor, om det föreliggande förslaget ginge igenom. Ja, det är därför, att det ännu fins folk i landet, som är så okunnigt om portosatserna och som icke tagit reda på hvad det kostar, utan skickar sina försändelser som korsband, och betalar t. ex. 72 öre i porto, ehuru de som paket icke skulle kosta mer än 50 öre. Det är på denna folks okunnighet, som generalpoststyrelsen byggt sin kalkyl om 40,000 kronors förlust.

Just på grund af dessa höga portosatser har man allt mer och mer sökt kringgå gällande bestämmelser och bland annat sökt i allt större skala till tidningar förvandla sådana trycksaker, som egentligen äro böcker. Så får man ju oupphörligt se, att tillståndsbevis uttagas för utgifvande af kataloger, priskuranter och dylikt, och föreningar utgifva sina publikationer såsom tidskrifter blott för att det icke skall sluka oerhörda kostnader att skicka ut dem till medlemmarne. Det är sålunda i verkligheten blott riktiga böcker, dessa höga portosatser gälla.

Den föreliggande frågan är efter mitt förmenande af stor kulturell betydelse. Läslusten inom landet är i tilltagande. Statsmagtarna böra då ock göra allt för att underlätta tillfället att skaffa god läsning för billigt pris. Men då en liten bok, som kostar 1 krona, drar en portosats af 20 öre för att endast sändas några mil, måste naturligtvis detta lägga en hämsko på spridningen af goda

*Angående
nedsättning
af det inländ-
ska kors-
bandsportot.
(Forts.)*

Angående
nedsättning
af det inländ-
ska kors-
bandsportot.

(Forts.)

böcker. Det synes dock, som om Riksdagen borde hafva ett visst intresse i att icke blott ensidigt uppmuntra till tidningsläsning, utan verkligen söka få ut bland folket böcker med gediget och sundt innehåll.

Här har åtskilliga gånger i denna kammare talats om huru i postalt hänseende landsbygden står efter städerna, och hurusom städernas invånare ha stora förmåner. Ja, här är verkligen ett fall, der städernas inbyggare ha väsentliga fördelar. Om en person i stad vill ha en bok, som kostar t. ex. 1 krona, går han till närmaste bokhandel och köper densamma. Men om en person, som bor några mil derifrån på landet, der ingen bokhandel finnes, önskar erhålla samma bok, får han skriva till närmaste bokhandel, och då kostar det 20 öre för att få den hemskickad på posten. Och tro herrarne, att bokhandlaren betalar detta? Nej, det blir nog requirenten, som får betala frakten.

Jag kan icke se annat, än att här kräfvcs en reform, och jag får derfor tillstyrka motionen på det sätt, motionären nu sjelf ifrågasatt, nemligen med tillägg af orden »för vanliga trycksaker».

Häruti instämde herr *Olsson* i Stockholm.

Herr Meyer: Det kan ju naturligen tyckas, som om dessa olika portosatser icke stå i riktigt förhållande till hvarandra, då man hör, huru man, om man skickar en bok i korsband, får betala mera i porto, än om man skickar den såsom paket, ändock posten i sista fallet ansvarar för paketets innehåll, om det kommer bort, då deremot i förra fallet risken är afsändarens ensak. Men det är *en* betydlig skilnad mellan korsbands- och paketförsändelser. Och det är, att postverket är skyldigt att befordra korsband lika hastigt som bref. Deremot har postverket ingen sådan skyldighet i fråga om paket, utan dessa befordras vida långsammare.

Nu är vidare uppenbart, att, om postverket vore skyldigt befordra paket lika hastigt som bref, skulle lätt kunna inträffa, att det utrymme, öfver hvilket postverket disponerar på jernvägstågen, icke skulle räcka till, utan det skulle få lof att skaffa ökad sådant. Särskildt hvad beträffar bibanorna, disponerar postverket mycket litet utrymme för posten. Postverket är i det fallet utomordentligt sparsamt. I stället för en hel eller en half vagn tages i regel blott en fjerdedels vagn i anspråk blott för att spara på kostnaderna.

Nu låter det alldeles ofantligt mycket, när man säger, att det kostar 20 öre för att skicka en bok härifrån till Södertelje eller en mil. Det förefaller ju oerhördt. Men det kommer sig deraf, att portot är lika här i landet. Jag kan skicka en försändelse 100 mil för samma pris, om jag blott håller mig inom landet.

Det har visst förut nämnts, att postverket beräknat den årliga förlusten till 40,000 kronor, om den förändring komme till stånd, som motionären här föreslagit. Det är naturligtvis en siffra, som är tagen på höft. Ty ingen menniska kan säga, hvad förlusten exakt skulle komma att bli.

Nu vill jag till slut nämna, att utskottet icke har sagt — och det kan väl ingen heller påstå — att icke de skäl, som blifvit an-

förda af motionären och den siste ärade talaren, väl förtjena afseende. Det är inga orimligheter, dessa herrar kommit med. Men saken är, att i denna fråga får man lof att afväga de skäl, som tala för och mot. Och det är detta utskottet gjort. För min del har jag i år liksom i fjor — i likhet med kammaren och Riksdagen då — funnit, att de skäl, som tala mot bifall, äro starkare, än de, som tala för.

*Angående
nedsättning
af det inländska
korsbandsportot.
(Forts.)*

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Eklund i Stockholm: Den ärade utskottsledamoten, som nyss yttrade sig, sade, att skälen måste vägas mot hvarandra. Det har han alldeles rätt i. Men han må ursäkta mig, om jag i detta fall icke kan finna, att utskottet har några skäl alls att väga upp de ganska tungt vägende skäl för en reform i detta syfte, som till förmån för min framställning blifvit framdragna.

En annan ärad utskottsledamot upprepade påståendet, att ifrågasvarande försändelser skulle vara skrymmande. Men en föregående talare på denna bänk har ganska kraftigt bevisat, att det i regel icke är så farligt med den saken, alldenstund de flesta korsband innehålla böcker.

Vidare framhöll samme utskottsledamot, att det skulle vara en särskild svårighet att nedsätta korsbandsportot så att det blefve mer likställt med paketportot just därför, att postverket har skyldighet att befordra korsbanden med första postlägenhet, under det att paketen icke hafva denna förmånsrätt. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att samma skyldighet, som postverket har att befordra vanliga korsband, d. v. s. böcker och sådant, har postverket äfven i fråga om befordran af tidningar.

Är det något, som i våra dagar upphörligen ökas, är det väl tidningsväsendet och försändandet utaf tidningar. Det är väl just denna del af korsbandet, d. v. s. tidningskorsbandet, som tager det största utrymmet i anspråk, och likväl befordras detta för en afgift, som är 4 gånger mindre än afgiften för det öfriga korsbandet.

Under sådana förhållanden synes det mig, att en nedsättning af portot för böcker icke kommer att spela någon afsevärd roll i den delen. Det är just tidningskorsbandet — jag skall be att få upprepa det ännu en gång — som upptager det väsentligaste utrymmet, och bokkorsbandet är en mera underordnad sak för närvarande samt torde också komma att för framtiden så förblifva, ty tidningarna blifva under alla förhållanden det väsentligaste, då det är fråga om korsband.

På grund af dessa omständigheter synes det mig, att farhågan för bristande utrymme icke har någon som helst betydelse.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talman framställt propositioner å hvardera af de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölls jemväl.

Angående
granskning
af riksban-
kens styrelse
och förvalt-
ning.

§ 14.

I ordningen härefter förekom bankoutskottets memorial n:o 7, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Utskottet hemställde i berörda memorial, att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1897 af bankens såväl hufvudkontor som afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund, *dels* ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade till fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1898 till samma dag innevarande år.

Sedan ntskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Elowson som anförde: Herr talman! Jag ber att i största korthet få något undersöka den formulering, som bankoutskottet gifvit åt sin tillstyrkan om ansvarsfrihet. För mig synes det något ovisst, huru stort omfånget af denna ansvarsfrihet må vara. Jag finner, att den formulering, som utskottet nu använder, är alldeles lika lydande med den, som utskottet förut begagnat. Men det har tillkommit någonting nytt, som gör, att man möjligen kunnat vänta en annan formulering. Den 12 maj 1897 utfärdades nemligen en särskild »ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor».

Denna ansvarighetslag är med två undantag alldeles lika med den för fullmäktige i riksbanken gällande ansvarighetslag af samma dag. Dessa två olikheter bestå till en början deruti, att herrar fullmäktige äro särskildt förpligtade att rätta sig efter rikets grundlagar. Som bekant är hvarje svensk undersäte pliktig att ställa sig grundlagens bud till efterrättelse, men fullmäktige hafva dessutom en särskild af grundlagen bestämd funktion att iakttaga och fullgöra. Denna bestämmelse är sålunda icke intagen uti den ansvarighetslag, som gäller för styrelseledamöter vid riksbankens afdelningskontor. Vidare har der åter ett annat moment tillkommit, nemligen att styrelse vid dylikt kontor är pliktig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som meddelas af herrar fullmäktige.

Jag ber att i detta sammanhang få nämna, att det förut visserligen funnits en ansvarighetslag för styrelseledamöter vid riksbankens afdelningskontor i landsorten, men denna ansvarighetslag har saknat effektivitet ända till år 1897, då den nya lagen kom ut.

Nu vet kammaren, att det utses revisorer att granska lokalstyrelsernas förvaltning. Så har också skett år 1898, och det står i detta af bankoutskottet aflätna memorial, att »de revisorer, som, valde af Riksdagen, granskat afdelningskontorens i Göteborg, Malmö, Falun, Hernösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Linköping, Luleå, Mariestad, Umeå, Vexjö, Visby, Örebro och Östersund förvaltning för år 1897, hafva likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser.» Men nu frågar jag, hvem *beviljar* denna tillstyrkta ansvarsfrihet? Är det så, att styrelseledamöterna vid kontoren i landsorten få ansvarsfrihet i och med detsamma att sådan efter ordalydelsen

beviljas fullmäktige i riksbanken, ja då är det mycket bra. Men annars?

Jag har icke något yrkande att göra, men önskar en utredning beträffande ansvarsfrihetens omfång. I öfverensstämmelse med hvad jag sagt kunde jag visserligen be att få ärendet återremitteradt till utskottet, men jag skall emellertid icke göra detta, utan nöjer mig med att fästa uppmärksamheten på förhållandet, under förhoppning att, om den tolkning, jag gör, må vara riktig, 1900 års bankoutskott tager saken i öfvervägande. Och befinnes det efter verkställd utredning vara så, att med den ordalydelse, som här är använd, ansvarsfrihet beviljas äfven styrelseledamöterna vid afdelningskontoren, är, som sagdt, allt godt och bra.

Uti ansvarighetslagen för dessa styrelseledamöter är, såsom kamraren behagade finna, tillfälle att åtala styrelseledamöterna beredt åt icke mindre än 4 myndigheter, nemligen Riksdagen, dess bankoutskott och revisorer samt fullmäktige i riksbanken, hvarjemte stadgats, att åtalet skall af Riksdagens justitieombudsman anställas. Således kan styrelseledamot vid ett riksbankens afdelningskontor åtalas, men jag kan icke finna någon föreskrift om hvilken som beviljar honom ansvarsfrihet. Är det så, att ansvarsfrihet för afdelningskontorens styrelser ligger inbegripen i ett bifall till bankoutskottets nu föredragna memorial, är ju allt såsom det bör vara, hvarom icke tror jag, att bankoutskottet nästa år bör taga denna fråga i närmare skärskådande.

Vidare yttrade

Herr Johansson i Noraskog: Herr talman! Jag ber att med anledning af den anmärkning, som den föregående talaren gjorde mot utskottets formulering, få erinra först och främst derom, att styrelserna för afdelningskontoren utses enligt föreskriften i § 33 af lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 af fullmäktige i riksbanken. Vidare föreskrifver reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning, huru styrelserna vid afdelningskontoren skola vara beskaffade, af huru många ledamöter och suppleanter de skola bestå o. s. v., hvarjemte reglementet ytterligare stadgar, att fullmäktige ega rätt att, när de dertill finna anledning, entlediga en eller flere ledamöter i dessa styrelser, och att i dessas ställe andra genast skola tillsättas. Än vidare finnes i § 34 af lagen för riksbanken den bestämmelsen, att om ansvarsfrihet för fullmäktige beslutar Riksdagen, äfvensom att om ansvarighet för fullmäktige samt för styrelseledamöter vid afdelningskontoren stadgas i särskilda ansvarighetslagar.

Går man nu till dessa ansvarighetslagar och särskildt till den, som gäller för ledamöter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor, så föreskrifves deri, att om ledamot öfverträder eller efterlåter de pligter, honom i sådan egenskap åligga enligt de för förvaltningen af riksbanken utfärdade lagar, ordningar, stadgar och reglementen eller enligt de särskilda föreskrifter Riksdagen eller dess bankoutskott eller ock fullmäktige i riksbanken meddelat, eller förbryter han sig eljest i utöfningen af sin befattning, skall han derför straffas så, som i allmän lag om brott af embetsman i hvarje fall är

*Angående
granskning
af riksban-
kens styrelse
och förvalt-
ning.
(Forts.)*

*Angående
granskning
af riksban-
kens styrelse
och förvalt-
ning.*

(Forts.)

stadgadt. I följande § innehållas vidare föreskrifter om hvilka som hafva rätt att anställa ett sådant åtal och hvem som skall utföra det, såsom den föregående talaren nämnde. Jag kan nu af alla dessa föreskrifter icke draga annan slutsats än den, att när revisorerna för de olika afdelningskontoren för sin del tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelse och förvaltning, då vidare dessa styrelser i alla hänseenden sortera under fullmäktige samt då slutligen bankoutskottet tillstyrker, att fullmäktige skola erhålla ansvarsfrihet för det år, hvarom fråga är, då bör det också vara klart, att i samma stund, som Riksdagen meddelar fullmäktige ansvarsfrihet för deras åtgärder, i samma stund hafva också styrelserna för de olika afdelningskontoren erhållit den ansvarsfrihet, som den förre talaren satte i fråga.

Ilade nemligen utskottet haft någon anmärkning mot ett eller annat afdelningskontors styrelse och förvaltning, så hade detta kontors styrelse varit undantagen från utskottets hemställan, och utskottet hade möjligen då i stället hemställt om åtal mot detta kontors styrelse i en eller annan form, hvarpå Riksdagen fått i sin tur besluta om ansvarsåtgärders vidtagande.

Då så nu icke skett, utan utskottet gillat hvad som blifvit gjordt såväl af styrelserna för afdelningskontoren som af deras principaler herrar fullmäktige i riksbanken, tror jag, att utskottet förfarit riktigt med afseende på den hemställan, som utskottet gjort, och jag vill på samma gång erinra, att den formulering, som begagnats i detta betänkande, är ordagrant lika med den, som användts under föregående år.

Dessutom kan tilläggas, att den omtalade ansvarighetslagen tillkom under loppet af år 1897, och egentligen är det just detta år, hvarom här är fråga med afseende på afdelningskontorens styrelse och förvaltning, under det att ansvarsfriheten för fullmäktige tillika innefattar de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1898 till och med samma dag innevarande år.

Då emellertid den föregående talaren icke ville göra något yrkande, utan endast fästa uppmärksamhet på frågan, så vill jag för min del säga, att man för denna gång tryggt kan antaga utskottets hemställan i oförändradt skick. Utskottet får väl nästa gång, då det gäller granskningen af 1898 års förvaltning, med hänsyn till 1897 års ansvarighetslag taga i öfvervägande, huruvida den formulering, som nu användts, bör i någon mån förändras för att tydligare utmärka, att äfven afdelningskontorens styrelser äro inbegripna under den ansvarsfrihet, som beviljas fullmäktige. För min del yrkar jag således bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls af kam-maren.

§ 15.

Bankoutskottets memorial n:o 8, angående användande af riksbankens vinst för år 1898, som slutligen föredrogs, blef jemväl bifallet.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *S. O. Nylander* under 6 dagar fr. o. m. den 4 dennes;
 » *F. W. H. Pegelow* » 2 » » » 2 »

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande bestämmelser angående stämpelafgiften;

samt lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af 36 § i stadgan angående skjutsväsendet;

n:o 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 33 § i förordningen om kyrkostämma m. m.;

n:o 29, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om meddelande af underrättelse i utsökningsärenden; och

n:o 30, i anledning af väckt motion om ändring af 8 och 23 §§ i förordningen om kyrkostämma m. m.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,48 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 3 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne februari.

§ 2.

Anmälles och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 8, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handräckning åt utländsk domstol, till lag om vittnesförhör vid utländsk domstol, till lag om ändrad lydelse af 3 § i lagen den 19 november 1886 angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada och till lag om verkställighet i visst fall af utländsk domstols beslut.

§ 3.

Härefter föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition angående upplåtelse till landtförsvaret af ett till indragna furirbostället Mjölby n:o 15 Södergården hörande område.

§ 4.

Efter föredragning vidare af herr *O. Walters* i senaste sammanträdet afgifna motioner, hänvisades:

n:o 230 till konstitutionsutskottet; och

n:o 231 till kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades å nyo:

bevillningsutskottets betänkande n:o 13, samt lagutskottets utlåtanden n:is 27, 28, 29 och 30.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. E. Johansson* i Berga under 6 dagar fr. o. m. den 6 dennes.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,³⁹ e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.
